

Agronomická
fakulta

Mendelova
univerzita
v Brně

Významné krajinné prvky okolí obce Bosonohy
Diplomová práce

Vedoucí práce:

JUDr. Mgr. Jaroslav Knotek, Ph.D.

Vypracoval:

Bc. Mojmír Oliva

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatel: **Bc. Mojmír Oliva**
Studijní program: Zemědělská specializace
Obor: Rozvoj venkova

Název tématu: **Významné krajinné prvky okolí obce Bosonohy**

Zásady pro vypracování:

1. Základem práce bude provedení literární rešerše ze shromážděných pramenů k dané problematice.
2. Práce se v úvodu zaměří na přírodovědnou charakteristiku daného území.
3. Práce bude obsahovat především popis a zhodnocení aktuálního stavu jednotlivých významných krajinných prvků daného území.
4. Součástí práce může být i návrh nových významných krajinných prvků.
5. Zpracování vyžaduje hledání v archivech, knihovnách, využití stávajících mapových podkladů, historických map a fotografií, vlastivědných publikací, komunikaci s místními znalci a pracovníky orgánů veřejné správy.
6. Pro zpracování práce je rovněž nezbytný pohyb v terénu a poznání celé oblasti.

Rozsah práce: 50 stran + přílohy

Seznam odborné literatury:

1. MARTIŠKO, J. *Příroda okresu Brno-město*. Brno: Okresní úřad Brno-venkov, 1998. 246 s.
2. MACKOVČIN, P. - JATIOVÁ, M. - DEMEK, J. - SLAVÍK, P. a kol. *Brněnsko*. In: *Mackovčín P. (ed.): Chráněná území ČR. Svazek IX*. 1. vyd. Praha: AOPK ČR a EkoCentrum Brno, 2008. 932 s. ISBN 978-80-86064-66-6.
3. MIKO, L. -- BOROVIČKOVÁ, H. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. 590 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7179-585-8.
4. PRIMACK, R. B. – KIDLMANN, P. – JERSÁKOVÁ, J. *Biologické principy ochrany přírody*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2001. 349 s. ISBN 80-7178-552-0.
5. PRCHALOVÁ, J. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000 : komentář a prováděcí předpisy*. Praha: Linde, 2006. 351 s. ISBN 80-7201-575-3.
6. TRNKA, P. Drobné krajinné prvky ve venkovské krajině. [CD-ROM]. In *Geo/Bio diverzita – Integrovaná perspektiva*. s. 131 – 137. ISBN 978-80-86561-53-0.

Datum zadání diplomové práce: říjen 2011

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2013

Bc. Mojmír Oliva
Autor práce

JUDr. Mgr. Jaroslav Knotek, Ph.D.
Vedoucí práce

prof. Ing. František Toman, CSc.
Vedoucí ústavu

prof. Ing. Ladislav Zeman, CSc.
Děkan AF MENDELU

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Významné krajinné prvky okolí obce Bosonohy** vypracoval samostatně a použil jen pramenů, které cituji a uvádím v přiloženém seznamu literatury.

Diplomová práce je školním dílem a může být použita ke komerčním účelům jen se souhlasem vedoucího diplomové práce a děkana Agronomické fakulty Mendelovy univerzity v Brně.

dne

podpis diplomanta

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych rád poděkoval všem, kteří mi poskytli cenné informace pro sepsání této práce. Zejména to jsou Ing. Ludmila Foltýnková z Odboru životního prostředí Magistrátu města Brna a vedoucí diplomové práce JUDr. Mgr. Jaroslav Knotek, Ph.D. za jeho odborné vedení, cenné rady, připomínky a trpělivost.

ABSTRAKT

Významný krajinný prvek představuje ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotnou část krajiny, která utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Tato kategorie obecné ochrany přírody a krajiny umožňuje chránit ty segmenty krajiny, které nedosahují parametrů pro vyhlášení za zvláště chráněná území.

V práci jsem se zabýval celkem sedmi významnými krajinnými prvky v okolí obce Bosonohy:

- První část práce představuje přehled dostupných informací vycházejících ze současné legislativy,
- ve druhé části jsou popsány přírodní podmínky zájmové oblasti
- a zbývající část se zabývá podrobným popisem jednotlivých významných krajinných prvků na tomto území.

Cílem bylo zejména napsat literární rešerši daného tématu, zhodnotit současný stav významných krajinných prvků v rámci studovaného území, vymezit jejich existující ohrožení s případným navržením jejich management.

Klíčová slova

Významný krajinný prvek, ochrana přírody, management.

ABSTRACT

A significant landscape element represents an ecological, geomorphological or aesthetic valuable part of the landscape which forms its typical appearance or contributes to its stability. This category of general nature and landscape protection allows to protect those landscape segments, that cannot achieve the parameters for specially protected areas.

In this thesis I dealt with seven important landscape features surrounding the village Bosonohy:

- The first part includes an overview of available information based on the current legislative,
- the second part consists of natural conditions of the area
- and the remaining part deals with a detailed description of each significant landscape elements in this region.

The aim was especially to write literature review of the topic, evaluate the current state of landscape elements within the studied area, define their existing threats with potential suggesting of their management.

Keywords

significant landscape element, nature conservation, management.

OBSAH

1	ÚVOD.....	10
2	CÍL PRÁCE.....	11
3	VÝZNAMNÝ KRAJINNÝ PRVEK JAKO NÁSTROJ OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY	12
3.1	Definice pojmu významný krajinný prvek.....	12
3.2	Ochrana významných krajinných prvků	12
3.3	Registrace významných krajinných prvků	13
3.4	Stanovení polohy významných krajinných prvků.....	14
3.4.1	Stanovení polohy registrovaných významných krajinných prvků.....	14
3.4.2	Stanovení polohy významných krajinných prvků ze zákona.....	14
3.5	Sankce za poškození nebo zničení významného krajinného prvku	14
3.6	Definice pojmu krajinný prvek	16
3.6.1	Evidence krajinných prvků	17
3.6.2	Ochrana krajinných prvků	18
3.6.3	Tvorba krajinných prvků	18
4	CHARAKTERISTIKA ZÁJMOVÉHO ÚZEMÍ	21
4.1	Vymezení zájmového území	21
4.2	Geomorfologie	22
4.3	Pedologicko - geologické poměry.....	22
4.4	Klimatické poměry.....	24
4.5	Hydrologické poměry.....	24
4.6	Biogeografické členění.....	25
4.6.1	Skupiny typů geobiocenů.....	25
5	HISTORICKÉ OSÍDLENÍ ÚZEMÍ A VYUŽÍVÁNÍ MÍSTNÍ KRAJINY	27
6	METODIKA.....	28
6.1	Přípravné práce.....	28

6.2	Terénní průzkum	28
6.3	Charakteristika lokalit	28
6.4	Použitá nomenklatura	29
7	VÝSLEDKY PRÁCE	30
7.1	Registrované významné krajinné prvky	32
7.1.1	Sedla	32
7.1.2	Tribuna	35
7.1.3	Líchy	37
7.1.4	Pod lesem	40
7.1.5	Bosonožský lom	41
7.1.6	Zahrádky	42
7.1.7	V háčkách	45
7.2	Neregistrované významné krajinné prvky	46
7.2.1	Hradisko	46
8	POZEMKOVÉ ÚPRAVY	49
8.1	Řízení o pozemkových úpravách	51
8.2	Pozemkové úpravy ve vztahu k významným krajinným prvkům	53
9	DISKUZE	56
10	ZÁVĚR	58

1 ÚVOD

Krajina České republiky je velmi krásná a má své nezaměnitelné kouzlo. Tento vzhled by však nebyl zachován bez lidského zásahu a její podoba by se změnila převážně na lesní společenstva, která by byla diferencována pouze místními geologickými, hydrologickými a klimatickými podmínkami. V posledních desetiletích však došlo k velkému rozvoji lidské společnosti, jehož výsledkem jsou změny v uspořádání a funkci krajiny. V praxi tedy dochází k většímu či menšímu ohrožení přírodně cenných lokalit, kterých je již dnes v krajině velmi málo a na minimálních plochách.

V dobách samostatného drobného hospodaření se na polích nerozrývala každá mez, která sloužila jako zábrana proti erozi. Na polích se ponechávaly malé remízky pro zvěř, či statný strom pro odpočinek rolníka ve stínu. Podél cest byly vysazovány ovocné stromy a na strmých nebo převážně skalnatých svazích rostla pouze tráva, kterou spásaly ovce nebo kozy.

Narodil jsem se v městě Brně a většinu svého dosavadního života jsem prožil v městské části Starý Lískovec, která sousedí s městskou částí Brno-Bosonohy, ve které se nacházejí území, na něž se zaměřuje moje diplomová práce. Brno-Bosonohy je městská část s poměrně zachovalou přírodou, na severní a západní okraj katastrálního území navazují rozsáhlé lesy, v západní části se nachází přírodní rezervace Bosonožský hájek a v neposlední řadě lze na celém katastrálním území nalézt sedm registrovaných významných krajinných prvků, z celkového počtu 72, které jsou na území města Brna v současné době registrovány.

Člověk si často plně neuvědomuje, jaké škody mohou napáchat jeho zásahy do krajiny. Jedná se především o lokality svým charakterem blízké přírodě nebo lokality, které jsou nějakým způsobem významné nebo důležité pro svoje okolí. V rámci lidského zásahu se zde může jednat o znečišťování okolní přírody odpady, znečištění neúměrným množstvím některých zemědělských chemických postřiků nebo činnosti spojené s výstavbou bytových a nebytových zařízení, budováním dopravní infrastruktury a také znečištění, které je spojeno a způsobeno jejím provozem.

Celkový ráz krajiny se tak zásahy člověka výrazně mění a přispívá ke změnám druhové skladby flory a fauny. Dochází jak k zavlečení nových druhů do míst, kde se dříve nevyskytovaly, tak k vymizení druhů typických pro stávající přírodní podmínky.

2 CÍL PRÁCE

Hlavním cílem práce bylo shromáždění a poskytnutí poznatků z pramenů zabývajících se problematikou významných krajinných prvků, a především pramenů zabývajících se významnými krajinnými prvky v katastrálním území Brno-Bosonohy.

K. ú. Brno-Bosonohy leží na západním okraji města Brna a dodnes si zachovalo charakter větší vesnice. Na severu a západě katastru městské části se nacházejí lesy, přičemž na západě je to Bosonožský hájek chráněný jako přírodní rezervace. Na zbylých pozemcích v okolí zastavěné části k. ú. jsou pouze pole a při úpatí vrchu Hradisko pramení potok Leskava, který protéká celým k. ú.

Na základě získaných teoretických poznatků bylo provedeno místní šetření registrovaných lokalit pro zjištění aktuálního stavu. Cílem bylo potvrzení či vyvrácení existence ohrožených druhů rostlin a živočichu, které byly jedním z důvodů pro registraci těchto významných krajinných prvků a určení míry antropogenního vlivu na těchto územích.

Neméně důležitým cílem bylo vysvětlení zjištěných rozdílů, popřípadě nesrovnalostí. Doporučit jejich řešení a v opodstatněných případech navržení změny jejich hranic, navržení managementu či identifikaci části krajiny, která by byla možno registrovat jako významný krajinný prvek.

3 VÝZNAMNÝ KRAJINNÝ PRVEK JAKO NÁSTROJ OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY

3.1 Definice pojmu významný krajinný prvek

Významné krajinné prvky (dále jen VKP) a jejich ochrana náleží mezi základní nástroje obecné ochrany přírody a krajiny. Jedná se o taková území volné krajiny, která nesplňují parametry pro vyhlášení za zvláště chráněnou část přírody.

Dle § 3 odst. 1 písm. b) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o ochraně přírody) je VKP definován jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny utvářející její typický vzhled nebo přispívající k udržení její stability. VKP jsou ze zákona lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy. Dále jsou jimi jiné části krajiny, které zaregistruje orgán ochrany přírody jako VKP, zejména mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvale travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy.¹

Mohou jimi být i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků.

Rozlišujeme tedy dvě skupiny VKP:

- VKP ze zákona
- registrované VKP,

přičemž režim jejich ochrany je v obou případech stejný.

3.2 Ochrana významných krajinných prvků

VKP jsou dle zákona o ochraně přírody chráněny před poškozováním a ničením. Využívají se pouze tak, aby nebyla narušena jejich obnova a nedošlo k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce. K zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení VKP nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Mezi takové zásahy patří zejména umísťování staveb, pozemkové úpravy, změna kultur pozemků, odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží a těžba nerostů.²

¹ MIKO, L. -- BOROVIČKOVÁ, H. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2., vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. s. 79

² MIKO, L. -- BOROVIČKOVÁ, H. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2., vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. s. 95

Závazná stanoviska se vydávají ve správním řízení (a mají formu správního rozhodnutí, případně závazného stanoviska podle správního řádu). U registrovaných VKP vydávají závazná stanoviska pověřené obecní úřady, u VKP ze zákona vydávají závazná stanoviska obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

3.3 Registrace významných krajinných prvků

Registraci VKP dle zákona o ochraně přírody provádějí příslušné orgány ochrany přírody tj. pověřené obecní úřady a to vydáním rozhodnutí o jeho registraci s následným zápisem do seznamu VKP. Zápis v seznamu VKP musí obsahovat soupis katastrálních území s výčtem dotčených parcel (s uvedením jejich vlastníků a nájemců), stručnou charakteristiku VKP, doklad o oznámení, projednání či zrušení registrace a zákres do mapy ve vhodném měřítku.³

Rozhodnutí o registraci probíhá ve správním řízení, jehož účastníky jsou vždy vlastníci dotčených pozemků. Rozhodnutí o registraci se oznamuje rovněž nájemci dotčeného pozemku, územně příslušnému stavebnímu úřadu a obci. Účastníkem je pak rovněž i obec, může jím být i nájemce pozemku a při splnění podmínek v § 70 zákona o ochraně přírody pak rovněž i občanské sdružení. Kromě obecných náležitostí musí být v rozhodnutí obsaženo i vymezení VKP a poučení o právních následcích registrace.

Části krajiny, které jsou VKP ze zákona, není možno jako VKP registrovat. V praxi je však naprosto běžné, že např. vodní tok nemá v celé své trase stejný charakter. Může být na některých úsecích zregulován s opevněným dnem i břehy, jinde naopak má přirozený charakter s kvalitním břehovým porostem. Stejně tak lesem může být přírodě vzdálená monokultura stanovištně nevhodných dřevin, jako i přírodě blízké (stanovištně vhodné) porosty původních dřevin s charakteristickým podrostem. Proto docházelo v minulosti na okrese Brno-město k evidenci těch cennějších, přírodě blízkých částí lesů či vodních toků a údolních niv, tedy VKP ze zákona. V některých případech byly tyto činnosti označeny jako evidence významných segmentů, aby tak nedocházelo k překrytu mezi VKP ze zákona a VKP registrovaným.

Zrušení registrace VKP sdělí orgán ochrany přírody (ten, který registraci o VKP vydal) vlastníkově, případně i nájemci dotčeného pozemku, územně příslušnému stavebnímu úřadu a obci. Ke zrušení registrace VKP může dojít pouze v případě existence jiného převažujícího veřejného zájmu.

³ <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=27386&TypeID=2>, 13. 3. 2013

3.4 Stanovení polohy významných krajinných prvků

3.4.1 Stanovení polohy registrovaných významných krajinných prvků

Při registrování nových VKP je velmi důležité vhodně a správně vymezit a určit jejich plochy jednak ve vztahu k místním podmínkám, ve kterých budou vytvořeny a také k podmínkám, které naopak na tyto VKP budou zpětně působit. Plochy se stanovují v souvislosti na socioekonomické podmínky oblasti. Při vlastní registraci VKP je potřeba zvážit a určit správnou velikost a tvar navrhovaného území, a to především z důvodu následného vlivu okolního prostředí zejména na jejich vnější okrajové části (např. intenzivně využívané pozemky), včetně následného vlivu na předmět ochrany. Po stránce obecné jsou méně vhodné pozemky s tvary podlouhlými a členitými, kde vlastní VKP může pokrýt svojí plochou prakticky celé území a nevznikne zde „nárazníkové“ pásmo za účelem ochrany.

Tento negativní vliv je nejvíce patrný především u VKP sloužících k ochraně populací rostlin a živočichů. Jedna z možností pro omezení působení lidské činnosti na předmět ochrany ve zvoleném VKP je vytvoření VKP s jádrovou částí obklopenou plochou tlumící vlivy okolí.⁴

3.4.2 Stanovení polohy významných krajinných prvků ze zákona

VKP ze zákona jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy tzn., že tyto VKP jsou uvedeny přímo v definici zákona o ochraně přírody a jejich registrace se neprovádí. U těchto VKP pak může docházet k tomu, že je jejich hranice v terénu obtížně identifikovatelná, jejich přechod do okolní krajiny bývá totiž většinou plynulý.

3.5 Sankce za poškození nebo zničení významného krajinného prvku

Podle zákona o ochraně přírody je nutné při uplatňování sankcí za poškození nebo zničení VKP rozlišovat fyzickou osobu a právnickou osobu (resp. Fyzickou osobou podnikající), neboli přestupky a tzv. jinými správními delikty.

Pojem přestupek je definován v § 2 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o přestupcích), a to jako zaviněné jednání fyzické osoby (občana), které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek zákonem výslovně označeno a nejde-li o jiný správní delikt nebo o trestný čin.

⁴ KOSTKAN, V. *Územní ochrana přírody a krajiny v České republice*. Ostrava: VŠB-Technická univerzita, 1996, s. 62-67

Materiální i formální znaky přestupku musí být splněny zároveň. Přestupkem pak není jednání v nutné obraně či v krajní nouzi. Přestupek lze spáchat jak jednáním (konáním) v rozporu se zákonem, tak i opomenutím jednání, které je subjekt podle zákona povinen konat. Principy odpovědnosti za přestupek, postup při ukládání sankcí i procesní ustanovení o projednávání přestupků obsahuje zákon o přestupcích, § 87 zákona o ochraně přírody obsahuje pouze výčet skutkových podstat s uvedením maximální výše ukládané pokuty. Při rozhodování o uložení pokuty za přestupek orgán ochrany přírody tedy při používání právních předpisů vychází z této posloupnosti: přestupkem na úseku ochrany přírody a krajiny je označeno jednání v § 87 zákona o ochraně přírody. Obecné zásady trestání a procesní pravidla pro ukládání sankcí za přestupky jsou obsaženy v zákoně o přestupcích a pro postup v řízení v těch otázkách, které zákon o přestupcích neupravuje, subsidiárně používá obecné předpisy dle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Orgán ochrany přírody uloží pokutu do výše 20 000 Kč fyzické osobě, pokud provádí škodlivý zásah do VKP bez souhlasu orgánu ochrany přírody, a až do výše 100 000 Kč fyzické osobě, která závažně poškodí nebo zničí VKP.⁵

Přestupek nelze projednat, uplynul-li od jeho spáchání jeden rok, nelze jej též projednat, popřípadě uloženou sankcí nebo její zbytek vykonat, vztahuje-li se na přestupek amnestie. Do běhu lhůty se nezapočítává doba, po kterou se pro tentýž skutek vedlo trestní řízení podle zvláštního právního předpisu.

Podle § 88 zákona o ochraně přírody se ukládají pokuty za protiprávní jednání všem právnickým osobám a fyzickým osobám, které se protiprávního jednání dopustily při výkonu podnikatelské činnosti. Odpovědnost za tzv. jiné správní delikty se vztahuje na všechny právnické osoby a to bez ohledu na to, zda jde o podnikatelský subjekt (obchodní společnost, družstvo), či právnickou osobu, která nebyla založena za účelem podnikání (např. škola, zájmová sdružení, obecně prospěšné společnosti apod.). Odpovědnost za tyto jiné správní delikty je objektivní, tj. jedná se o odpovědnost za následek, tedy bez ohledu na zavinění. Znamená to, že otázka zavinění se vůbec nezkoumá. Tato odpovědnost by však neměla být posuzována jako odpovědnost absolutního charakteru, bez možnosti zproštění se odpovědnosti, i když zákon výslovně žádné liberační důvody neuvádí. Pro založení odpovědnosti právnických osob

⁵ MIKO, L. -- BOROVIČKOVÁ, H. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. s. 324

a jim naroveň postavených fyzických osob při podnikání je nezbytné, aby bylo prokázáno, že subjekt jednal protiprávně, nastal škodlivý následek protiprávního jednání a existuje příčinná souvislost mezi tímto protiprávním jednáním a škodlivým následkem. Protiprávné jednání může mít i podobu opomenutí konání, které je subjekt podle zákona povinen konat. Pojem „škodlivý následek“ nelze ztotožňovat s materiální škodou. Škodlivý následek spočívá v porušení nebo ohrožení právem chráněného zájmu uvedeného v zákoně. Za tím účelem musí orgán ochrany přírody vycházet z primárních povinností vyjmenovaných ve druhé až šesté části zákona o ochraně přírody.

Právnícké osobě nebo fyzické osobě při výkonu podnikatelské činnosti může orgán ochrany přírody uložit pokutu až do výše 1 000 000 Kč, pokud provádí škodlivý zásah do VKP bez souhlasu orgánu ochrany přírody, a do výše 2 000 000 Kč, pokud závažně poškodí nebo zničí VKP.⁶

Pokutu za právní delikt lze uložit nejpozději do tří let ode dne, kdy k protiprávnímu jednání došlo. Pokuta je splatná do 30 dnů ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí, jímž byla pokuta uložena.

Rovněž je dle zákona o ochraně přírody stanovena povinnost odstranění následků neoprávněných zásahů, tj. uvedení do původního stavu, náhradní nápravná opatření, náhrada škody.⁷

3.6 Definice pojmu krajinný prvek

Odlišným pojmem od pojmu VKP je pojem „krajinný prvek“, který je definován v nařízení vlády č. 335/2009 Sb., o stanovení druhů krajinných prvků. Krajinnými prvky v zemědělské krajině (dále jen KP) jsou historicky vzniklé přírodní nebo uměle vytvořené útvary, které mají alespoň částečnou společnou hranici se zemědělskou půdou vedenou v evidenci využití půdy podle uživatelských vztahů a nacházejí se úplně nebo částečně na zemědělské půdě. Charakterem vegetace se liší od zemědělských plodin pěstovaných na zemědělské půdě a svým specifickým rázem a velikostí od okolní krajiny. Dotváří krajinný rámec, plní agroenvironmentální funkci a zemědělskou činnost prostorově ovlivňují. KP jsou předmětem společenského,

⁶ MIKO, L. -- BOROVIČKOVÁ, H. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. s. 324

⁷ PEKÁREK, Milan. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 215

právem chráněného zájmu k jejich zachování v původním stavu, jsou nedílnou součástí zemědělské krajiny, člení ji a spoluutvářejí její ráz.

Jejich dnešní ojedinělost vyplývá z toho, že doba jejich vzniku při extenzivním zemědělství byla nahrazena velkovýrobním typem. Kolektivizací zemědělství jich řada nenávratně zanikla, především v úrodných nížinách. Část se jich dochovala v méně přístupném podhůří a horských oblastech. Spolu s jejich zánikem se vytrácí i historická paměť a orientace v krajině, současně kulturní prvek v podobě místních názvosloví. Odhadovaná ztráta KP od dob kolektivizace činí asi 4000 km stromořadí, 3600 ha rozptýlené zeleně a 49000 km mezí.⁸ Z těchto souvislostí lze odvodit proč se v 90. letech minulého století přistoupilo k ochraně VKP.

3.6.1 Evidence krajinných prvků

Podle zákona č. 291/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, se zavádí tzv. evidence KP dle § 3aa. KP jsou evidovány na místně příslušných pracovištích Agentur pro zemědělství a venkov (dále jen AZV), jejichž veškeré informace budou dostupné v evidenci využití půdy dle uživatelských vztahů (dále jen LPIS) nebo na veřejně přístupné verzi Portálu farmáře.

V souladu s nařízením vlády č. 335/2009 Sb., o stanovení druhů krajinných prvků se v průběhu evidence zohledňují následující kategorie KP: meze, terasy, travnaté údolnice, skupiny dřevin, stromořadí a solitérní dřeviny. U každého zaevidovaného prvku jsou zaznamenány základní údaje, jako jsou identifikační číslo, druh, příslušnost k půdnímu bloku, výměra, vlastník, uživatel a zařazení do katastrálního území.

Evidence může být provedena na základě vlastního podnětu Ministerstva zemědělství ČR, respektive AZV, žádosti jiného orgánu veřejné správy či žádosti uživatele nebo vlastníka půdního bloku, na kterém se KP nachází. Zákes KP je předem konzultován, AZV zasílá jak uživateli, tak vlastníkovu dopis s „Oznámením o zaevidování KP“, ve kterém je o evidenci informuje. V žádném případě nedojde k zaregistrování KP bez vědomí uživatele (zemědělce). Zemědělec má možnost se ke KP, které jsou zaevidované na jím užívaných pozemcích, nepřihlásit. Nadále však musí plnit zákonné podmínky a tyto KP nelikvidovat a nepoškozovat, avšak nebere na ně žádné platby.

⁸ http://www.bioinstitut.cz/documents/bio1005_Zpravodaj.pdf, 18. 3. 2013

Nechvalně známou skutečností, doprovázející plnění podmínek pro vyplácení finančních podpor hospodaření na zemědělské půdě v minulosti, byla totiž likvidace některých krajinných prvků. Důvodem bylo to, že v LPIS (Land Parcel Identification System – systém evidence půdy založený na užívatelských vztazích) byla evidována pouze plocha užívaná k zemědělské produkci. Krajinné prvky, jako jsou remízky, stromořadí či porosty křovin byly při zákresu pozemku do LPIS až na výjimky vyjímány z půdních bloků. Snižovala se tak výměra, na kterou zemědělec mohl žádat finanční podporu, což negativně ovlivňovalo vnímání krajinných prvků. Byly proto zaznamenány případy, kdy docházelo k jejich poškozování nebo likvidaci, ale jelikož neexistovala žádná evidence KP, těžko se úmyslné poškození viníkům dokazovalo.⁹

Veškeré informace o vlastníkovi budou automaticky ke krajinnému prvku přiřazeny dle dat v katastru nemovitostí. Dle § 3aa zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, lze za určitých podmínek poskytovat podpory vázané na plochu (např. SAPS, agroenvironmentální opatření, nebo LFA) i na výměru takto zaevidovaných KP, které jsou součástí půdního bloku, popřípadě jeho dílu.

3.6.2 Ochrana krajinných prvků

Ochrana KP je především provázána s poskytováním hlavních zemědělských dotací prostřednictvím kontrol podmíněnosti - Cross Compliance a také v rámci podmínek dobrého zemědělského a environmentálního stavu – GAEC.

Ochrana KP v zemědělské krajině byla původně zakotvena pouze v příslušných nařízeních vlády k přímým platbám a ostatním dotacím z Programu rozvoje venkova. V nich byl uveden pouhý výčet KP, nikoliv však jejich definice. Ke změně došlo díky novele zákona o zemědělství, která zavádí evidenci KP. Na tuto změnu se váže vznik nového nařízení vlády č. 335/2009 Sb., o stanovení druhů krajinných prvků. Toto nařízení definuje KP, které se nacházejí na zemědělské půdě a týká se jejich možnost poskytování plateb vázaných na plochu i na výměru, jestliže jsou situovány uvnitř půdních bloků.

3.6.3 Tvorba krajinných prvků

KP v krajině vznikaly často samovolně (vynecháváním neúrodné, kamenité či podmáčené půdy, zarůstáním volných míst mezi poli aj.). Tvorba a zakládání nových KP je samozřejmě možná. Existují publikace a metodiky tvorby KP.

⁹ http://www.bioinstitut.cz/documents/bio1005_Zpravodaj.pdf, 18. 3. 2013

V souvislosti s tvorbou KP je nutné zmínit pojem Územní systém ekologické stability (dále ÚSES), což je vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Hlavním smyslem ÚSES je posílit ekologickou stabilitu krajiny zachováním nebo obnovením stabilních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb. Cílem ÚSES je zejména:

- vytvoření sítě relativně ekologicky stabilních území ovlivňujících příznivě okolní, ekologicky méně stabilní krajinu,
- zachování či znovuoobnovení přirozeného genofundu krajiny,
- zachování či podpoření rozmanitosti původních biologických druhů a jejich společenstev (biodiverzity).

Skladebnými částmi ÚSES jsou biocentra, biokoridory a interakční prvky.

- Biocentrum je definováno prováděcí vyhláškou č. 395/1992 Sb. (§ 1 písm. a) k zákonu o ochraně přírody jako biotop nebo soubor biotopů v krajině, který svým stavem a velikostí umožňuje trvalou existenci přirozeného či pozměněného, avšak přírodě blízkého ekosystému.
- Biokoridor je definován prováděcí vyhláškou č. 395/1992 Sb. (§ 1 písm. b) k zákonu o ochraně přírody jako území, které neumožňuje rozhodující části organismů trvalou dlouhodobou existenci, avšak umožňuje jejich migraci mezi biocentry a tím vytváří z oddělených biocenter síť.
- Interakční prvek je krajinný segment, který na lokální úrovni zprostředkovává příznivé působení základních skladebných částí ÚSES (biocenter a biokoridorů) na okolní méně stabilní krajinu do větší vzdálenosti. Mimo to interakční prvky často umožňují trvalou existenci určitých druhů organismů, majících menší prostorové nároky (vedle řady druhů rostlin některé druhy hmyzu, drobných hlodavců, hmyzožravců, ptáků, obojživelníků atd.).¹⁰

Z pohledu této kapitoly jsou tedy interakční prvky velmi důležité, protože v mnoha případech jsou či mohou zároveň plnit funkci krajinného prvku.

ÚSES se rozlišuje na místní, regionální a nadregionální a je účinným nástrojem pro aktivní ochranu přírody. Vymezuje se v plánu systému ekologické stability a je jedním z limitů využití území při provádění pozemkových úprav, zpracování územně plánovací dokumentace, lesnických, vodohospodářských a jiných dokumentů. Vytváření ÚSES je podle § 4 odst. 1) zákona o ochraně přírody veřejným zájmem,

¹⁰ <http://www.uses.cz/1.28-uses-skladebne-casti>, 15. 4. 2013

na kterém se podílejí vlastníci pozemků, obce i stát, neboť cílem ÚSES je zejména vytvoření sítě relativně ekologicky stabilních území, ovlivňujících příznivě okolní, ekologicky méně stabilní krajinu, zachování či znovuoobnovení přirozeného genofundu krajiny, zachování či podpoření rozmanitosti původních biologických druhů a jejich společenstev.¹¹

Velký podíl orné půdy naproti podílu travních porostů a lesních ploch je příčinou zvýšeného rizika eroze půdy spojené se zanášením vodních ploch, kontaminací vod chemickými látkami a půdními živinami. Finanční nástroje péče o přírodu a krajinu jsou zaměřeny na výsadbu rozptýlené zeleně (jednotlivé stromy, keře, aleje, remízky, tvorba mezí) a zatravňování orné půdy (komerční směsi, regionální směsi) s funkcemi ekologickými (úkryt pro živočichy, udržení druhové rozmanitosti), funkcemi protierozními (snížení odtoku vody z území, ochrana půdy před odnosem) a funkcemi krajinářskými (udržení pestré struktury krajiny).¹²

Tvorba a zakládání nových KP jsou dokonce finančně podporovány, ať již v rámci pozemkových úprav, či některých dotačních programů Ministerstva životního prostředí:

1. Operační program Životního prostředí, osa 6, oblast podpory 6.2 – Podpora biodiverzity
2. Operační program Životního prostředí, osa 6, oblast podpory 6.2 – Obnova krajinných struktur
3. Program rozvoje venkova, osa II
4. Program péče o krajinu, zvláště chráněná území
5. Program péče o krajinu, volná krajina
6. Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích
7. Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny, 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL
8. Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny, 115 165 – Podpora adaptace nelesních ekosystémů

Operační program Životního prostředí byl vymezen na období 2007 – 2013 s prostředky ve výši téměř 600 milionů eur z Evropského fondu pro regionální rozvoj. V letošním roce končí platnost tohoto programu a současnosti není vyhlášena obdoba tohoto programu i pro následující roky.

¹¹ http://www.mzp.cz/cz/uzemni_system_ekologicke_stability, 13. 3. 2013

¹² <http://www.dotace.nature.cz/bezlesi-opatreni/obnova-a-pece-o-krajinne-prvky.html>, 13. 3. 2013

Pokud se zemědělec rozhodne vytvořit na svém půdním bloku KP a posléze na něj chce brát dotaci, je nutné, aby tento nově vytvořený KP odpovídal definici v nařízení vlády č. 335/2009 Sb.

4 CHARAKTERISTIKA ZÁJMOVÉHO ÚZEMÍ

4.1 Vymezení zájmového území

Zájmové lokality se nacházejí v Jihomoravském kraji, jihozápadně od Brna. Všechna zvolená území leží na území obce Bosonohy, která je tvořena jedním katastrálním územím, tj. Brno-Bosonohy.

Katastrální území Brno-Bosonohy má rozlohu 7,15 km², na severu sousedí s katastrálním územím Kohoutovice, na východě s Novým Lískovcem, na jihu se Starým Lískovcem, Ostopovicemi, Troubskem a Popůvkami a na severozápadě s katastrálním územím Žebětín.

Využití území se s průběhem času výrazně nemění. Plocha zastavěná domy slouží obytnému účelu. Na severozápadě a severovýchodě Bosonoh se nalézají chatarské oblasti, sloužící k rekreaci obyvatel, pocházejících převážně z městské části Brna. Pole lemující obytné jádro Bosonoh jsou zemědělsky využívány.

Při úpatí vrchu Hradisko pramení potok Leskava, který protéká Bosonohami a přináší řadu problémů spojených s jeho znečištěním.

Nachází se zde přírodní rezervace Bosonožský hájek (dále jen PR Bosonožský hájek). Jde o dubovohabrový les s výskytem teplomilných druhů rostlin a zároveň jde o evropsky známou mykologickou lokalitu. Na jejím území byl prováděn intenzivní výzkum na začátku 80. let. PR Bosonožský hájek byla dne 22. 2. 2008 zařazena pod kódem CZ0624094 do evropského seznamu evropsky významných lokalit (dále jen EVL), díky výskytu zvláště chráněného druhu rostliny jménem střevíčník pantoflíček (*Cypripedium calceolus L.*). Hranice vzniklé EVL jsou totožné s hranicemi PR Bosonožský hájek. V zájmovém území je v severní části pomocí pravidelného kosení udržován bezlesý palouk o velikosti cca 0,50 ha sloužící k zachování a rozvoji populace výše zmíněného druhu rostliny (viz fotografie č. 1). Velikost stálé populace střevíčníku pantoflíčku (*Cypripedium calceolus L.*) se v PR Bosonožský hájek pohybuje okolo 40 ks. V roce 2006 byli v PR Bosonožský hájek nalezeni na jiné lokalitě další jedinci střevíčníku pantoflíčku (*Cypripedium calceolus L.*) v celkovém počtu okolo

5 ks ve vzdálenosti vzdušnou čarou přibližně 400 m od původní lokality, tj. sledovaného území o rozloze cca 0,50 ha.^{13 14 15}

4.2 Geomorfologie

Podle geomorfologického členění České republiky řadíme území Bosonoh do provincie Česká vysočina, subprovincie Česko – moravská, oblasti Brněnská vrchovina, celku Bobravská vrchovina a podcelku Kohoutovická vrchovina. Severní zalesněná část Bosonoh je vrchovinného rázu, který postupně přechází do údolí, které je využíváno pro zemědělskou činnost a bydlení.¹⁶

Rozpětí nadmořských výšek v katastrálním území Bosonohy činí 161 m. V PR Bosonožský hájek je nejnižší položené místo ve výšce 299 m n. m. a nejvyšší bod ve výšce 370 m n. m. V Hradisku se nadmořská výška pohybuje v rozmezí 290 – 333 m. Na Kamenném kopci, který se nalézá ve východní části daného území, dosahuje nadmořská výška 386 m. Ve studované oblasti se nachází nejvyšší bod 395 m n. m. v severní zalesněné části katastru východně od Hradiska, nejnižší bod 234 m n. m. naopak nalézáme na jihu území v místě, kde potok Leskava opouští katastr Bosonoh a vtéká do městské části Starý Lískovec.

4.3 Pedologicko - geologické poměry

Katastrální území Bosonohy náleží do Brněnského bioregionu, který je tvořen převážně brněnským masívem s celkovou rozlohou 807 km².¹⁷

V jižní části Bosonoh se nachází vápnité jíly s vložkami písků a místy lithothamniových vápenců. Na ně navazuje velmi úzký pás bazální a okrajové klastiky. Většina území Bosonoh je tvořena sprašemi a sprašovými hlínami, místy s úlomky hornin, ojediněle s lokálními vátyými písky (pleistocén). Jedná se o oblasti Bosonožský hájek, jižní část Bosonoh kolem dálnice D1 a veškerou zastavěnou plochu.¹⁸

¹³ <http://mapy.nature.cz/>, 13. 3. 2013

¹⁴ PIŠTĚK, J. Plán péče o přírodní rezervaci Bosonožský hájek na období 2008 – 2017, s. 12 – 27.

¹⁵ OLIVA, M., *Historické změny využití území dnešní PR Bosonožský hájek a jejího širšího okolí*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita, 2010, s. 14

¹⁶ DEMEK, J. a kol.: *Hory a nížiny*. 1. vyd., Academia, Praha, 1987. s. 27 - 34

¹⁷ CULEK, Martin. *Biogeografické členění České republiky*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2005, s. 10

¹⁸ PÁLENSKÝ, P.: *Geologická mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Český geologický ústav Praha, Praha, 1994

Podél potoka Leskavy se nachází úzký pás deluviofluviálních sedimentů (holocén). Severní a severovýchodní zalesněná část Bosonoh je tvořena převážně magmatity nezjištěného stáří, jedná se o diority (brunovistulikum), místy se vyskytují deluviální hlinito - kamenité sedimenty (přelom holocén - pleistocén) a deluviofluviální sedimenty (holocén). V západní, zemědělsky využívané části Bosonoh, nalézáme vápnité jíly „tégly“ (spodní baden) a pestré jíly (ottnang-eggenburg). Oblast Hradisko je pokryta amfibolity a metabolity (brunovistulikum).¹⁹

Ve studovaném území se vyskytují převážně hnědé, silně kyselé půdy, a jen z menší části jde o černozemě.

Na území Bosonožského hájku je převážně hnědá, silně kyselá a illimerizovaná půda na neutrálních intruzivech, místy se vyskytuje hnědá půda kyselá na polygenetické hlíně kyselé. Mezi Hradiskem a Bosonožským hájkem se nachází hnědozem erodovaná, jejímž půdotvorným substrátem je polygenetická hlína kyselá. V jižní části Bosonoh v okolí dálnice D1 se setkáváme s vysoce úrodnými černozeměmi na hlinité spraši. Tyto půdy jsou jen málo zemědělsky využívané, neboť se z velké části nachází pod zastavěnou plochou. Na východě území se vyskytují černozemě karbonátových jílu.²⁰

Sever a severovýchod zájmového území se vyznačuje kopcovitým terénem a je pokryto lesními porosty. Zde se vyskytuje převážně hnědá půda silně kyselá na bazických metamorfitech nebo na neutrálních intruzivech. Při úpatí kopce se táhne úzký pás glejové půdy na deluviofluviálních středních nekarbonátových uloženinách. V oblasti zahrádkářských kolonií na severozápadě a severovýchodě se vyskytuje hnědá půda silně kyselá na neutrálních intruzivech a hnědozem na polygenetické hlíně kyselé. Podél vodního toku Leskava se nachází nivní půda glejová, jejímž půdotvorným substrátem jsou hlinité spraše.²¹

¹⁹ KALÁŠEK, J. a kol.: *Geologická mapa ČSSR*, Mapa předčtvrtohorních útvarů, mapa 1: 200 000, list M-33-XXIX Brno, Ústřední ústav geologický, Praha, 1963

²⁰ TOMÁŠEK, M. a kol.: *Půdní mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Ústřední ústav geologický, Praha, 1990

²¹ TOMÁŠEK, M. a kol.: *Půdní mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Ústřední ústav geologický, Praha, 1990

4.4 Klimatické poměry

Díky své poloze na rozmezí Českomoravské vysočiny a nížiny na jižní Moravě mají Bosonohy příjemné klimatické podmínky pro rekreaci a bydlení. V území převládá severozápadní proudění větru

Oblast leží v teplé klimatické oblasti T2. Během roku se zde vyskytuje 50 – 60 letních dnů, počet mrazových dnů je 100 – 110 a ledových dnů 30 – 40. Průměrná roční teplota je 9,4 °C. Nejchladnějším měsícem je leden s průměrnou teplotou -2 až 3 °C a naopak nejteplejším červenec, kdy teplota vzduchu dosahuje až 18 – 19 °C, v dubnu se teplota pohybuje kolem 8 – 9 °C a v říjnu 7 – 9 °C. Dnů s průměrnou teplotou 10 °C a více je v téhle oblasti 160 – 170. Srážkový úhrn ve vegetačním období činí 350 – 400 mm, v zimním období 200 – 300 mm. Během roku se zde vyskytuje 40 – 50 dní se sněhovou pokrývkou, 120 – 140 zamračených dní a 40 – 50 letních dní. Průměrný počet dní se srážkami 1 mm a více se pohybuje kolem 90 – 100 mm.^{22 23}

4.5 Hydrologické poměry

Tato oblast náleží do povodí Svratky. Při úpatí vrchu Hradisko pramení potok Leskava, který je pravostranným přítokem Svratky a vlévá se do ní po zhruba 10 kilometrech toku v Dolních Heršpicích. Plocha povodí Leskavy činí 20,639 km². Tok má v jeho horní části přirozený charakter, od Bosonoh je koryto upravené. Průměrný roční dlouhodobý průtok činí u ústí Leskavy zhruba 0,06 m³.s⁻¹. Leskava není ve smyslu vyhlášky MZ č. 470/2001 Sb. významným tokem. Správcem toku je Povodí Moravy, a.s., provoz Brno - Svratka.

Problémem Leskavy, který trápí obyvatele Bosonoh je její zápach a to převážně v letním období, kdy korytem potoka teče malé množství vody. Voda korytem skoro neteče, a organický a anorganický materiál, který si potok přináší sebou, hnije a v blízkosti potoka se tak line nesnesitelný zápach.

Na území městské části Brno-Bosonohy se jedná o oblast s celoročním doplňováním zásob mělkých podzemních vod. Časový výskyt průměrných měsíčních stavů hladin podzemních vod a vydatnosti pramenů je nejvyšší v měsících březnu

²² QUITT, E.: *Klimatické oblasti ČSR*, mapa 1: 500 000, Geografický ústav ČSAV Brno, Brno 1975

²³ <http://www.nasemesta.cz/jihomoravsky-kraj/okres-brno-mesto/brno/>, 29. 1. 2013

a dubnu a nejnižší v měsících září, říjen a listopad. Je to region, jehož průměrný specifický odtok činí méně než 0,30 l/s km².²⁴

Tato lokalita spadá do nejméně vodné oblasti. Nejvodnější měsíce jsou únor a březen. Toto území má malou retenční schopnost a silně rozkolísaný odtok.²⁵

23. června v roce 1970 postihla městskou část Brno-Bosonohy povodeň, která byla způsobena velkými dešťovými srážkami. Vodní příval strhal ploty, ohradní zdi, došlo k ucpání hlavního toku Leskavy a voda zatopila na obou březích obytná stavení, odplavila zahradní půdu, strhla mostky. Nejhorší situace byla na ulicích Práčata, U Smyčky a Pražské. Aby se v budoucnu podobná katastrofa neopakovala, byla provedena rozsáhlá úprava potoku Leskava v celém průtahu obcí.

4.6 Biogeografické členění

Z biogeografického hlediska spadá studované území do provincie středoevropských listnatých lesů, podprovincie hercynské, bioregionu brněnského. Tento bioregion zabírá plochu 807 km², leží na východním okraji hercynské podprovincie a v blízkosti karpatské a panonské podprovincie, jimiž je částečně ovlivněn.²⁶

4.6.1 Skupiny typů geobiocenů

Jednotlivé skupiny typů geobiocenů jsou řazeny podle vegetačních stupňů a v rámci nich dle hydrických a trofických řad.²⁷

V celé oblasti Bosonoh se nachází 12 skupin typů geobiocenů. Plošně je zde nejvíce zastoupen 1. vegetační stupeň (dubový) a 2. vegetační stupeň (bukodubový). Pouze velmi malá část území náleží do 3. vegetačního stupně (dubobukový).

FORMULE	LATINSKÝ NÁZEV	ČESKÝ NÁZEV	ZKRATKA
1A-AB2	<i>Terceta</i>	doubravy	Q
1B2-3	<i>Querceta typica</i>	typické doubravy	Qt

²⁴ KRÍŽ, H.: *Regiony mělkých podzemních vod v ČSR*, mapa 1 : 500 000, Geografický ústav ČSAV Brno, Brno, 1971

²⁵ VLČEK, V.: *Regiony povrchových vod v ČSR*, mapa 1 : 500 000, Geografický ústav ČSAV Brno, Brno 1971

²⁶ CULEK, Martin. *Biogeografické členění České republiky*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2005, s. 10 - 11

²⁷ BUČEK, A., LACINA, J.: *Geobiocenologie II*. 1. vyd., MZLU, Brno, 1999. s. 57 – 59.

1B1	<i>Querceta humilia</i>	zakrslé doubravy nižšího stupně	<i>Qh inf</i>
1BD3	<i>Ligustri-querceta</i>	doubravy s ptačím zobem	<i>LiQ</i>
2BD3	<i>Fagi-querceta tiliae</i>	lipové bukové doubravy	<i>FQtil</i>
2AB3	<i>Fagi-querceta</i>	bukové doubravy	<i>FQ</i>
2AB1-2	<i>Fagi-querceta humilia</i>	zakrslé bukové doubravy	<i>FQh</i>
2BC4-5	<i>Fraxini-alneta inferiora</i>	jasanové olšiny nižšího stupně	<i>FrAl inf</i>
2B3	<i>Fagi-querceta typica</i>	typické bukové doubravy	<i>FQt</i>
3AB3	<i>Querci-fageta</i>	dubové bučiny	<i>QF</i>
3BC3	<i>Querci-fageta aceris</i>	javorové dubové bučiny	<i>QFac</i>
3B3	<i>Querci-fageta typica</i>	typické dubové bučiny	<i>QFt</i>

Tab. 1: Skupiny typů geobiocenů na území Bosonoh

5 HISTORICKÉ OSÍDLENÍ ÚZEMÍ A VYUŽÍVÁNÍ MÍSTNÍ KRAJINY

První historicky doložená zmínka o osídlení městské části Brno-Bosonohy (v té době pouze obec Bosonohy) je ze dne 14. srpna 1237. Jehož doklad tvoří listina, kterou Václav I., král český směňuje zboží v Bosonohách za statky v Medlánkách, Březovicích, Vážanech a Bzové s plebánem kostela sv. Petra v Brně (viz příloha č. 1). Od 13. století až po současnost městská část vystřídala mnoho majitelů, v současné době městská část Brno-Bosonohy tvoří nejzápadnější městskou část města Brna.²⁸

Pozemky v okolí městské části Brno-Bosonohy mají výjimečnou polohu. Rozkládají se na rozhraní úrodného jihomoravského úvalu, na mírných svazích orientovaných směrem k jihu a chráněných proti severnímu větru, díky čemuž byly vždy ideální pro hospodářské využití. Růst obce ve 20. století vyvolalo potřebu nových rolí, které byly nakonec získány mýcením blízkého lesa. Právě odlesňování vedlo k vzniku výrazné eroze (vzniku erozních rýh) na celé ploše dnešní PR Bosonožský hájek. V 17. a 18. století zde byly četné vinice, které vlastnili většinou zámožní brněnští měšťané. Symbol vinné révy se tak dostal i do znaku obce. Během let však vinnou révu zničily různé choroby a postupně byla nahrazena jinými dřevinami, jako např. rybízem, angreštem a ovocnými stromy.²⁹

Jak již bylo zmíněno, okolní pozemky obce Bosonohy byly od nepaměti hospodářsky využívány. Probíhalo zde jednak postupné odlesňování z důvodu rozšíření políček pro hospodaření a také zde byl praktikován výmladkový způsob hospodaření v lese. Z důvodu nestabilního podloží a odlesňování začalo docházet k výrazné erozi. Postupně bylo od tohoto hospodaření upuštěno a na mnoha místech se tyto lokality začaly využívat jako tzv. selské lesy.

²⁸ KUČA, Karel. *Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2000, s. 301 - 304.

²⁹ SLAVÍK, František Augustin. *Brněnský okres*. 1. vyd. Brno: Garn, 2007, s. 60 – 65.

6 METODIKA

6.1 Přípravné práce

Činnost na zpracování této práce začala již v říjnu 2011. Jejím hlavním předmětem bylo shromáždění co nejvíce dostupných materiálů a podkladů o sledovaném území. Jedním z nejvýznamnějších zdrojů byly knižní publikace, které byly vypůjčeny především v knihovně MENDELU a Moravské zemské knihovně.

6.2 Terénní průzkum

Terénní průzkum jsem provedl dvakrát v roce 2012 a jedenkrát na jaře v roce 2013. K vyhledání lokalit jsem využil map, které mi byly poskytnuty na Magistrátu města Brna – Odboru životního prostředí a také leteckých map získané na webovém portálu www.mapy.cz pro lepší orientaci v terénu.

Popis jednotlivých VKP jsem vytvořil s pomocí stručných charakteristik uvedených v současných evidenčních listech, získaných informací z úřadu městské části Brno-Bosonohy a také s pomocí místních obyvatel, kteří své okolí dobře znají.

Všechny mnou zjišťované VKP na území Brno-Bosonohy jsou registrované VKP, avšak VKP V háčkách je území nacházející se uprostřed lesního porostu tzn. toto území bylo chráněno, již před svojí registrací, již jako VKP ze zákona.

Při hodnocení lokalit VKP jsem se zaměřil především na hodnocení jejich současného stavu v porovnání s informacemi získanými na Magistrátu města Brna a uvedenými v evidenčních listech, tj. vztahu k okolí, negativní zásahy a management jejich ochrany. Současnou podobu jsem srovnával s historickými leteckými snímky z 50. let 20. století, na kterých jsou patrné jejich změny ve vztahu k jejich okolí a jejich využívání.

6.3 Charakteristika lokalit

Na základě získaných podkladů, terénního průzkumu a dotazování na odboru životního prostředí Magistrátu města Brna byly vyplněny podrobné formuláře (viz přílohy: nově vytvořené evidenční listy). V těchto formulářích jsou o každém VKP popsány údaje o datu i důvodu jejich registrace, katastrálním území, rozloze, nadmořské výšce, vztahu k ÚSES či překrytu se ZCHÚ, EVL a PO, datum návštěv v terénu, stručný popis lokality a její přístupnost, charakteristika vedení hranic VKP v terénu nebo seznam

rozpoznaných zvláště chráněných druhů i výčet biotopů. V neposlední řadě je zde i kolonka pro možnost uvedení či nastínění možných ohrožení a existujících negativních činitelů.

6.4 Použitá nomenklatura

Všechny české i latinské názvy použité v diplomové práci byly uvedeny v souladu s nomenklaturou Klíče ke květeně České republiky.³⁰

³⁰ KUBÁT, Karel. *Klíč ke květeně České republiky*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2002, 927 s.

7 VÝSLEDKY PRÁCE

VKP Sedla, VKP Tribuna, VKP Líchy a VKP Zahrádky jsou lokality tvořené xerothermní travinobylinnou vegetací (louky a pastviny) s keřovými společenstvy při okraji lesa. Z tohoto důvodu by bylo nevhodné psát stejné informace ke všem výše zmíněným lokalitám jednotlivě, také navrhovaný management bude přinejmenším u těchto lokalit velice podobný.

Louky a pastviny představují polo přirozenou vegetaci bylinného charakteru, vzniklou větším či menším spolupůsobením člověka a přírodních procesů. Důležitými přírodními předpoklady pro vznik luk a pastvin jsou dostatečná vlhkost a přiměřený obsah živin v půdě, a to v oblastech mírného klimatu.

Pastviny a zejména pak louky vznikly postupně až s rozvíjejícím se zemědělstvím. Přirozeným zdrojem druhového bohatství této formace byly nejen některé přizpůsobivé druhy lesního podrostu, ale i edaficky podmíněných ploch bezlesí nebo řídkolesí.

Pro vznik fyziotypu je hlavním podmiňujícím lidským faktorem pravidelné, alespoň občasné odstranění nadzemní biomasy, tj. seč nebo pastva.³¹

Xerothermní trávníky jsou fyziotyp, který se vyskytuje výlučně v termofytiku nebo v oblastech úzce navazujících a zahrnuje více či méně zapojené trávníky a lemy s bohatou bylinnou složkou. Představuje podle jednotlivých svazů plynulý přechod do přirozeného bezlesí na extrémních polohách strmých svahů k trávníkům kulturní krajiny, ovlivněným tisíciletým osídlením. Vyskytují se převážně na jižních svazích, kde je největší přísun slunečního záření, největší výpar a proto též relativně největší nedostatek půdní vlhkosti. Rostou zde proto s větší četností druhy fyziologicky přizpůsobené velkým výkyvům ekologických faktorů. Jedná se především o velmi málo ovlivněná společenstva člověkem. Ve většině případů jsou xerothermní trávníky náhradními společenstvy po odlesnění lesa a pak podléhají sukcesním pochodům.³²

Xerothermní trávníky se vyskytují na mírně skloněných svazích, kde je větší předpoklad pro vývoj hlubšího půdního profilu než na strmých skalních úbočích.

³¹ PETŘÍČEK, Václav. *Péče o chráněná území*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 1999, s. 157.

³² PETŘÍČEK, Václav. *Péče o chráněná území*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 1999, s. 217

To dává možnost existence větší skupině druhů a je předpokladem vysoké druhové diverzity společenstev tohoto svazu.³³

Co se týče péče o tyto lokality, dle stávajících evidenčních listů jsou navrhovány především probírky náletových dřevin, keřů především trnovníku akátu (*Robinia pseudoacacia*), u kterého se jedná spíše o cílené a úplné odstranění ze zájmových lokalit a případný úklid vzniklých nelegálních skládek. Dle mého názoru jsou na lokalitách výše zmiňované činnosti pravidelně prováděny, a to i přes skutečnost, že jsem na jižním okraji VKP Sedla objevil potenciální černou skládku (viz obrázek č. 7). Mnou navrhovaná opatření by se dala rozdělit na management u nelesních lokalit, u kterých bych doporučil především:

1. Odstranění náletových dřevin a nahromaděné biomasy trav a bylin,

Nahromaděnou biomasu trav a bylin je možné spálit v zimním období na zmrzlé půdě od prosince do února. Ideální je obnovit regulovanou pastvu např. stádem ovcí a koz. Při celosezónní pastvě je možné orientačně uvažovat o potřebě 5-10 ovcí na plochu 1 ha. Při jednorázové pastvě je možné orientačně uvažovat o potřebě 20-30 ovcí na plochu 1 ha.³⁴ Tato varianta je však z mnoha důvodů neuskutečnitelná (např. financování, ustájení zvířat atd.) a proto se o pastvu budou starat především volně žijící živočichové.

2. Uvolnění prostoru uvnitř porostu, tzn. zredukování či odstranění invazních porostů např. trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) nebo expanzivních porostů např. bez černý (*Sambucus nigra*) či třešeň ptačí (*Prunus avium*) atd.

Zde je vhodné zkombinovat mechanické odstranění nadzemní části nežádoucích dřevin s aplikací chemických prostředků na řezné plochy.

3. Zvýšit početnost populací konkurenčně slabých.

Tento úkol je ze všech částí nejsložitější. V této části managementu je možné z části spoléhat na semennou banku v půdě, v mnoha případech je ale nezbytné jednotlivé druhy rostlin dosévat. Je však třeba přísně dbát na to aby semena byla autochtonní nebo

³³ PETŘÍČEK, Václav. *Péče o chráněná území*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 1999, s. 218.

³⁴ MARTIŠKO, J. *Management významných přírodních lokalit, s popisem optimálních metod a postupů při péči o přírodní prostředí*. Brno: Český svaz ochránců přírody, 2005. s. 110.

alespoň z nejbližší ležící lokality a aby během pěstování rostlin mimo lokalitu nedošlo k jejich křížení s příbuznými pěstebními druhy.³⁵

U lesních lokalit je to především

- vyloučení holosečí,
- využití přirozené obnovy, popřípadě obnovu domácími dřevinami,
- zamezení pronikání a šíření stanovištně cizích dřevin,
- doplnit, vymezit a vytvořit dostatečně široký ochranný pás kolem sítě chráněných území, v nichž se vyskytují nejcennější porosty,
- opakované monokultury jehličnanů je třeba převést na listnaté či smíšené porosty s převládajícím podílem dřevin přirozených společenstev.

U všech zájmových VKP v městské části Brno-Bosonohy by bylo vhodné uvést aktuálně prováděný management. Materiály o těchto činnostech mi bohužel nebyly pracovníci Magistrátu města Brna poskytnuty z důvodu, že tyto materiály nejsou veřejně přístupné.

Sestavováním managementových činností a plánů péče na území městské části Brno-Bosonohy je pověřen Ing. Petr Matuška, který se zabývá poskytováním služeb v ochraně přírody. S tímto odborníkem se mi bohužel také nepodařilo spojit, z důvodu získání neaktuálních kontaktních údajů na Magistrátu města Brna a na webových stránkách.

Z těchto důvodů se budu v níže popsanych podkapitolách věnovat pouze managementu, který by dle mého názoru byl ideální. Z informací, které jsem získal návštěvou lokalit a z informací získaných v evidenčních listech uvedu alespoň okrajově aktuálně prováděný management.

7.1 Registrované významné krajinné prvky

7.1.1 Sedla

Popis lokality

Lokalita leží 300 m severozápadně od okraje městské části Brno-Bosonohy, na okraji zahrádkářské kolonie. Jedná se o jižně orientovaný svah mezi ornou půdou

³⁵ PETŘÍČEK, Václav. *Péče o chráněná území*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 1999, s. 222.

a zahrádkářskou kolonií. Zkoumaná lokalita leží na parcelách s čísly 2376, 2384/2 a 2384/3 o celkové rozloze 0,04 ha.³⁶

Podloží této lokality tvoří z větší části spraše a sprašové hlíny, místy s úlomky hornin, ojediněle lokální váte písiky. V menší míře jsou zde zastoupeny pestré jíly.³⁷ Půdotvorný substrát zde tvoří hlinité spraše, jako půdní jednotka je zde v největší míře zastoupena černozem.³⁸

Aktuální stav

Lokalita je tvořena terénní vlnou, která se nachází pod nedalekými zahrádkami. Tato lokalita je porostlá xerothermní travinobylinnou vegetací, místy se zde vyskytují keře růže šípkové (*Rosa canina*), brslenu evropského (*Euonymus europaea*), řešetláku počistivého (*Rhamnus cathartica*) a trnovníku akátu (*Robinia pseudoacacia*).

V bylinném patře nalézáme mochnu jarní (*Potentilla tabernaemontani*), řebříček obecný (*Achillea millefolium*), kostřavu ovčí (*Festuca ovina*), jestřábník chlupáček (*Hieracium pilosella*), máčku ladní (*Eryngium campestre*), srpek obecný (*Falcaria vulgaris*), kozinec sladkolistý (*Astragalus glycyphyllos*), pelyněk ladní (*Artemisia campestris*).

Z řádu obratlovců zde byl zjištěn také výskyt ještěrky obecné (*Lacerta agilis*) a užovky hladké (*Coronella austriaca*). Toto území je výhodným stanovištěm pro rozmnožování hmyzu.³⁹

Možná ohrožení

Hlavní ohrožení na tomto území spočívají v možnosti vytváření nelegálních skládek odpadů, zarostení keří, zarostení trnovníkem akátem (*Robinia pseudoacacia*) a ukládání stařiny na travnatých plochách.

Ohrožení travních porostů spočívá jednak v narušení stanoviště (odvodnění, rekultivace, orba, přehnojování, chemické ošetřování porostů) a jednak v přerušení lidských zásahů, tedy opuštěním pravidelného hospodaření, které je k zachování travních porostů nezbytné.

³⁶ <http://nahlizenidokn.cuzk.cz/VyberParcelu.aspx>, 20. 1. 2013

³⁷ PÁLENSKÝ, P.: *Geologická mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Český geologický ústav Praha, Praha, 1994

³⁸ TOMÁŠEK, M. a kol.: *Půdní mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Ústřední ústav geologický, Praha, 1990

³⁹ Veřejná vyhláška o zřízení významných krajinných prvků Sedla, Tribuna, Líchy, Pod lesem, Zahrádky ze dne 7. 12. 1998 (deponováno na Magistrátu města Brna – Odbor životního prostředí)

Na těchto místech existuje ohrožení v podobě intenzifikace eutrofizace a ruderalizace, především z důvodu splachu živin z okolí. Existuje zde středně rychlá degradace, tj. kvantitativní změny a nástup invazních druhů nastupuje v průběhu 5 – 15 let po skončení hospodaření (údržby).⁴⁰

Návrh managementu

Dle dostupných informací se na zájmovém území v současnosti provádí odstranění trnovníku akátu (*Robinia pseudoacacia*) a probírka ostatních dřevin.

Na lokalitě by mělo být zajištěno pravidelné pokosení trávy odbornou firmou. Xerothermní travinobylinná vegetace vyžaduje zpravidla jednorázové pokosení začátkem léta – před zahájením žní (koncem června a během první poloviny července) s následným odstraněním biomasy. Kosení na lokalitě je vhodné opticky rozdělit na poloviny či třetiny, na kterých bude prováděno v rozličných termínech. Jednou za 3 – 4 roky by bylo vhodné používaný cyklus kosení změnit a posunout jej např. na období srpen – září. Prováděná seč na lokalitě musí být mozaikovitého charakteru s ponecháním min. 15 % plochy nepokosené a u menších území i větší plochy. Část plochy by měla zůstat nepokosena i do dalšího roku např. z důvodu ochrany hmyzu. Tyto firmy disponují technickým vybavením, které je šetrné k přírodě, ale zároveň velmi účinné ve své činnosti. Vzniklý odpad by bylo možno odvézt do spalovny v městě Brně, druhou vhodnější a ekologičtější možností by bylo však tento odpad kompostovat a to nejčastěji v prostorách firmy provádějící management na spravovaném území případně v prostorách kompostárny. Tento materiál by bylo možné opětovně využít v rámci nových výsadeb v městě Brně.

V měsících vegetačního klidu by měly být provedeny úkony k odstranění náletových dřevin, kterým je zde především trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) a povzbuzení tak růstu významnějších rostlin. V případě uvolňovacích prací se naskýtá možnost likvidace náletových dřevin v období vegetace s použitím lokálních chemických prostředků k přírodě šetrných. Realizace těchto chemických prostředků se provádí např. zatíráním, které nejlépe funguje na konci vegetační sezóny (zpravidla září – říjen), tato činnost by měla být prováděna opakovaně s koncentrací glyfosátů v použitých přípravcích cca 30 %.

⁴⁰ PETŘÍČEK, Václav. *Péče o chráněná území*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 1999, s. 161.

Na území by měla být z důvodu prevence vzniku černých skládek prováděna pravidelná kontrola pracovníky Magistrátu města Brna. Při objevení nedostatků by měla být sjednána náprava, tj. objednání firmy s oprávněním pro manipulaci s odpady a následná likvidace černé skládky.

7.1.2 Tribuna

Popis lokality

Tato oblast leží mezi rozcestím komunikací Kohoutovice – Bosonohy a Kohoutovice-Myslivna. Jde o jižně orientovanou stráň v nadmořské výšce 360 – 380 m, která leží na parcelním čísle 3252/3 s celkovou rozlohou 0,97 ha.⁴¹

Podloží zde tvoří spraše a sprašové hlíny, místy s úlomky hornin, v ojedinělých případech váte písků.⁴² Půdní substrát je zde tvořen dvěma složkami, první z nich jsou neutrální intruziva, která se prolínají s druhou složkou, kterou jsou hlinité spraše. Půdní jednotka je zde tvořena spojením hnědozemě a hnědé půdy.⁴³

Aktuální stav

Z keřového patra zde nalézáme svídu krvavou (*Swida sanguinea*), ptačí zob (*Ligustrum vulgare*), růži šípkovou (*Rosa canina*), břízu bělokorou (*Betula pendula*), bez černý (*Sambucus nigra*), rostou zde i zavlečené druhy, kterými jsou např. janovec metlatý (*Cytisus scoparius*), trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) a pámelník (*Symphoricarpos*).

V bylinném patře se zde vyskytují především ladní a luční společenstva, jejichž zástupci jsou např. divizna rakouská (*Verbascum austriacum*), třezalka tečkovaná (*Hypericum perforatum*), rozrazil rezekvítek (*Veronica chamaedrys*), štírovník růžkatý (*Lotus corniculatus*), jestřábník chlupáček (*Hieracium pilosella*), máčka ladní (*Eryngium campestre*), jetel bílý (*Trifolium repens*), smolnička (*Lychnis viscaria*), svízel syřišťový (*Galium mollugo*), vratič obecný (*Tanacetum vulgare*), devaterník (*Helianthemum*) a knotovka bílá (*Silene latifolia*). Významný je zde výskyt černýše rolního (*Melampyrum arvense*), čilimníku řezenského (*Chamaecytisus ratisbonensis*) a kručinky chlupaté (*Genista pilosa*).

⁴¹ <http://nahlizenidokn.cuzk.cz/VyberParcelu.aspx>, 20. 1. 2013

⁴² PÁLENSKÝ, P.: *Geologická mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Český geologický ústav Praha, Praha, 1994

⁴³ TOMÁŠEK, M. a kol.: *Půdní mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Ústřední ústav geologický, Praha, 1990

Na zde vyskytující se travinobylinná společenstva jsou vázány adekvátní složky fauny, kterými jsou především teplomilný hmyz, ještěrka obecná (*Lacerta agilis*) nebo užovka hladká (*Coronella austriaca*).⁴⁴

Možná ohrožení

Největším nebezpečím je zde stavba chat a zahrádkářské úpravy. Další nebezpečí spočívá v možnosti úplného zarostení keří a stromy.

Ohrožení travních porostů spočívá jednak v narušení stanoviště (odvodnění, rekultivace, orba, přehnojování, chemické ošetřování porostů) a jednak v přerušení lidských zásahů, tedy opuštěním pravidelného hospodaření, které je k zachování travních porostů nezbytné.

Na těchto místech existuje ohrožení intenzifikace eutrofizace a ruderalizace, především z důvodu splachu živin z okolí. Existuje zde středně rychlá degradace, tj. kvantitativní změny a nástup invazních druhů v průběhu 5 – 15 let po skončení hospodaření (údržby).⁴⁵

Návrh managementu

Na lokalitě by mělo být zajištěno pravidelné pokosení trávy odbornou firmou. Xerothermní travinobylinná vegetace vyžaduje zpravidla jednorázové pokosení začátkem léta – před zahájením žní (koncem června a během první poloviny července) s následným odstraněním biomasy. Kosení na lokalitě je vhodné opticky rozdělit na poloviny či třetiny, na kterých bude prováděno v rozličných termínech. Jednou za 3 – 4 roky by bylo vhodné používaný cyklus kosení změnit a posunout jej např. na období srpen – září. Prováděná seč na lokalitě musí být mozaikovitého charakteru s ponecháním min. 15 % plochy nepokosené a u menších území i větší plochy. Část plochy by měla zůstat nepokosena i do dalšího roku např. z důvodu ochrany hmyzu. Tyto firmy disponují technickým vybavením, které je šetrné k přírodě, ale zároveň velmi účinné ve své činnosti. Vzniklý odpad by bylo možno odvézt do spalovny v městě Brně, druhou vhodnější a ekologičtější možností by bylo však tento odpad kompostovat a to nejčastěji v prostorách firmy provádějící management

⁴⁴ Veřejná vyhláška o zřízení významných krajinných prvků Sedla, Tribuna, Líchy, Pod lesem, Zahrádky ze dne 7. 12. 1998 (deponováno na Magistrátu města Brna – Odbor životního prostředí)

⁴⁵ PETŘÍČEK, Václav. *Péče o chráněná území*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 1999, s. 161.

na spravovaném území případně v prostorách kompostárny. Tento materiál by bylo možné opětovně využít v rámci nových výsadeb v městě Brně.

V měsících vegetačního klidu by měly být provedeny úkony k odstranění náletových dřevin, kterým je zde především trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) a povzbuzení tak růstu významnějších rostlin. V případě uvolňovacích prací se naskytá možnost likvidace náletových dřevin v období vegetace s použitím lokálních chemických prostředků k přírodě šetrných. Realizace těchto chemických prostředků se provádí např. zatíráním, které nejlépe funguje na konci vegetační sezóny (zpravidla září – říjen), tato činnost by měla být prováděna opakovaně s koncentrací glyfosátů v použitých přípravcích cca 30 %.

Na území by měla být z důvodu prevence vzniku černých skládek prováděna pravidelná kontrola pracovníky Magistrátu města Brna. Při objevení nedostatků by měla být sjednána náprava, tj. objednání firmy s oprávněním pro manipulaci s odpady a následná likvidace černé skládky.

Na lokalitě se v současnosti provádí probírka keřů, kosení travních porostů a je zde vyhlášena stavební uzávěra.

7.1.3 Líchy

Popis lokality

Oblast leží 600 m jihovýchodně od Kohoutovic na okraji lesa Líchy v zahrádkářské kolonii. Jedná se o východně orientovaný svah v nadmořské výšce 360 – 375 m. Lokalita se rozkládá na parcelách číslo 3271, 1958, 1962/1, 1962/2, 1965/2, 1966 a 1972 o celkové rozloze 0,3 ha. Celé území mají ve správě Lesy města Brna, a. s.

Podloží je zde tvořeno deluviálními hlinito-kamenitými sedimenty, společně se spraší a sprašovými hlínami, v některých místech i s úlomky hornin a na ojedinělých lokalitách je možné nalézt váte písků.⁴⁶ Půdotvorné substráty zde tvoří neutrální intruziva v kombinaci s polygenetickými kyselými hlínami. Půdní jednotku zde zastupují hnědé půdy kyselé a hnědé půdy silně kyselé.⁴⁷

⁴⁶ PÁLENSKÝ, P.: *Geologická mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Český geologický ústav Praha, Praha, 1994

⁴⁷ TOMÁŠEK, M. a kol.: *Půdní mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Ústřední ústav geologický, Praha, 1990

Aktuální stav

Jedná se především o travinobylinná a keřová společenstva při okraji lesa Líchy. Rostou zde skupiny keřů, ve kterých převažuje zejména růže šípková (*Rosa canina*), mišpule obecná (*Mespilus germanica*), ptačí zob (*Ligustrum vulgare*), brslen evropský (*Euonymus europaea*), brslen bradavičnatý (*Euonymus verrucosa*), liska obecná (*Corylus avellana*), růže bedrníkolistá (*Rosa spinosissima*), třešeň křovitá (*Prunus fruticosa*). Jsou zde zastoupeny také ovocné stromy, jako jsou hrušeň polnička (*Pyrus communis*), slivoň švestka (*Prunus domestica*) a třešeň ptačí (*Prunus avium*).

V bylinném patře nalézáme krvavec toten (*Sanguisorba officinalis*), mochnu bílou (*Potentilla alba*), kokořík vonný (*Polygonatum odoratum*), konvalinku vonnou (*Convallaria majalis*), medovník meduňkolistý (*Melittis melissophyllum*), řebříček obecný (*Achillea millefolium*), mateřídoušku obecnou (*Thymus chamaedrys*), jestřábník chlupáček (*Hieracium pilosella*), jahodník (*Fragaria*), kakost krvavý (*Geranium sanguineum*), tolita lékařská (*Vincetoxicum hirundinaria*), srpek obecný (*Falcaria vulgaris*), smolnička obecná (*Lychnis viscaria*), jetel alpský (*Trifolium alpinum*), svízel syřišťový (*Galium mollugo*) a mnoho dalších druhů.

Významný je zde výskyt růže bedrníkolisté (*Rosa spinosissima*) a třešně křovité (*Prunus fruticosa*). Oblast je výborným biotopem pro hnízdění ptáků. Je zde také předpoklad výskytu ještěrky obecné (*Lacerta agilis*) a užovky hladké (*Coronella austriaca*).⁴⁸

Možná ohrožení

Hlavní riziko této lokality je možnost staveb rekreačních chat a zahrádkářské úpravy, popř. úplné zarostení keři.

Ohrožení travních porostů spočívá jednak v narušení stanoviště (odvodnění, rekultivace, orba, přehnojování, chemické ošetřování porostů) a jednak v přerušení lidských zásahů, tedy opuštěním pravidelného hospodaření, které je k zachování travních porostů nezbytné.

Na těchto místech existuje ohrožení intenzifikace eutrofizace a ruderalizace, především z důvodu splachu živin z okolí. Probíhá zde středně rychlá degradace,

⁴⁸ Veřejná vyhláška o zřízení významných krajinných prvků Sedla, Tribuna, Líchy, Pod lesem, Zahrádky ze dne 7. 12. 1998 (deponováno na Magistrátu města Brna – Odbor životního prostředí)

tj. kvantitativní změny a nástup invazních druhů nastupuje v průběhu 5 – 15 let po skončení hospodaření (údržby).⁴⁹

Návrh managementu

Na lokalitě by mělo být zajištěno pravidelné pokosení trávy odbornou firmou. Xerothermní travinobylinná vegetace vyžaduje zpravidla jednorázové pokosení začátkem léta – před zahájením žní (koncem června a během první poloviny července) s následným odstraněním biomasy. Kosení na lokalitě je vhodné opticky rozdělit na poloviny či třetiny, na kterých bude prováděno v rozličných termínech. Jednou za 3 – 4 roky by bylo vhodné používaný cyklus kosení změnit a posunout jej např. na období srpen – září. Prováděná seč na lokalitě musí být mozaikovitého charakteru s ponecháním min. 15 % plochy nepokosené a u menších území i větší plochy. Část plochy by měla zůstat nepokosena i do dalšího roku např. z důvodu ochrany hmyzu. Tyto firmy disponují technickým vybavením, které je šetrné k přírodě, ale zároveň velmi účinné ve své činnosti. Vzniklý odpad by bylo možno odvézt do spalovny v městě Brně, druhou vhodnější a ekologičtější možností by bylo však tento odpad kompostovat a to nejčastěji v prostorách firmy provádějící management na spravovaném území případně v prostorách kompostárny. Tento materiál by bylo možné opětovně využít v rámci nových výsadeb v městě Brně.

V měsících vegetačního klidu by měly být provedeny úkony k odstranění náletových dřevin, kterým je zde především trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) a povzbuzení tak růstu významnějších rostlin. V případě uvolňovacích prací se naskýtá možnost likvidace náletových dřevin v období vegetace s použitím lokálních chemických prostředků k přírodě šetrných. Realizace těchto chemických prostředků se provádí např. zatíráním, které nejlépe funguje na konci vegetační sezóny (zpravidla září – říjen), tato činnost by měla být prováděna opakovaně s koncentrací glyfosátů v použitých přípravcích cca 30 %.

Na území by měla být z důvodu prevence vzniku černých skládek prováděna pravidelná kontrola pracovníky Magistrátu města Brna. Při objevení nedostatků by měla být sjednána náprava, tj. objednání firmy s oprávněním pro manipulaci s odpady a následná likvidace černé skládky.

⁴⁹ PETŘÍČEK, Václav. *Péče o chráněná území*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 1999, s. 161.

7.1.4 Pod lesem

Popis lokality

Území leží 800 m severně od Bosonoh na úpatí kopce s názvem Kohoutovická baba v trati Líchy. Jde o okraj lesa na úpatí kopce s jihovýchodně orientovaným svahem v nadmořské výšce 300 – 310 m. Území leží na parcelním čísle 3214/1 o celkové rozloze 0,4 ha.

Podloží je zde tvořeno deluviálními hlinito-kamenitými sedimenty, společně se spraší a sprašovými hlínami, místy s úlomky hornin a ojediněle lokální váté písky.⁵⁰ Půdotvorné substráty zde tvoří neutrální intruziva v kombinaci s polygenetickými kyselými hlínami. Půdní jednotku zde zastupují hnědé půdy kyselé a hnědé půdy silně kyselé.⁵¹

Aktuální stav

Rostou zde skupiny keřů, které jsou zastoupeny převážně trnkou obecnou (*Prunus spinosa*), brslenem evropským (*Euonymus europaea*), brslenem bradavičnatým (*Euonymus verrucosa*), krušinou olšovou (*Frangula alnus*), ptačím zobem (*Ligustrum vulgare*), růží šípovou (*Rosa canina*) a řešetlákem počistivým (*Rhamnus cathartica*). Na území dnes známého jako VKP Pod lesem se dříve nacházel ovocný sad, díky čemuž zde můžeme nalézt i ovocné dřeviny jako např. slivoň švestku (*Prunus domestica*) či třešeň ptačí (*Prunus avium*).

Ze stromového patra je zde zastoupen dub zimní (*Quercus petraea*), jilm drsný (*Ulmus glabra*) a jeřáb prostřední (*Sorbus intermedia*).

V bylinném patře nalézáme především lesní a luční teplomilné druhy. Patří mezi ně máčka ladní (*Eryngium campestre*), ostřice chlupatá (*Carex pilosa*), šalvěj přeslenitá (*Salvia verticillata*), krvavec toten (*Sanguisorba officinalis*), konvalinka vonná (*Convallaria majalis*), vítod větší (*Polygala major*), srpek obecný (*Falcaria vulgaris*), hrachor jarní (*Lathyrus vernus*), kakost krvavý (*Geranium sanguineum*), kostival hlíznatý (*Symphytum tuberosum*), kokořík vonný (*Polygonatum odoratum*), tolita lékařská (*Vincetoxicum hirundinaria*) a náholník plamatý (*Archyrophorus maculata*).

⁵⁰ PÁLENSKÝ, P.: *Geologická mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Český geologický ústav Praha, Praha, 1994

⁵¹ TOMÁŠEK, M. a kol.: *Půdní mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Ústřední ústav geologický, Praha, 1990

Lokalita je chráněná především z důvodu výskytu přirozených společenstev okraje lesa a lad. Je také výborným biotopem pro hnízdění ptáků a je zde také předpoklad výskytu ještěrka obecné (*Lacerta agilis*) a užovky hladké (*Coronella austriaca*).⁵²

Možná ohrožení

Stavba chat a zahrádkářské úpravy. Nebezpečí úplného zarostení keří a stromy.

Návrh managementu

V současnosti je na lokalitě prováděna probírka keřů a kosení travních porostů.

Porosty udržovat současnou výběrovou těžbou. Trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) odstranit, popřípadě provádět jeho kontrolu, aby tak bylo zabráněno jeho šíření. Probírka dřevin a redukce křovin ve prospěch volných ploch pro podporu cenných světlomilných a teplomilných společenstev.

7.1.5 Bosonožský lom

Popis lokality

Opuštěný lom se nalézá na severovýchodním okraji obce Bosonohy, jedná se o jihozápadně orientovaný svah. Stěna lomu eroduje a na mnoha místech je schůdná. Lom leží v dioritové zóně brněnského masívu. Zájmová lokalita se nachází na parcelním čísle 1751/1 s celkovou rozlohou VKP 0,8 ha.⁵³

Těžbou, která zde v minulosti probíhala, byly odkryty hornblendity (typické až několik centimetrů velkými tabulkami amfibolů), metagabra a serpentinity. Horninami pronikají žíly aplitů a pegmatitů. V horninách dochází k sekundárním přeměnám, především serpentinizace. Ve východní části se objevují strmé, přibližně severojižní milonitové zóny.⁵⁴

Odkryv reprezentuje původně gabroidní sled hornin s kumulátovými stavbami, který byl následně slabě pozměněn.

V této podkapitole by bylo vhodné uvést informace o historii, průběhu těžby, důvodu ukončení těžby, využití vytěženého materiálu či jakékoliv podrobnější informace. Tyto informace mi bohužel nebyly poskytnuty Magistrátem města Brna či Českým báňským úřadem.

⁵² Veřejná vyhláška o zřízení významných krajinných prvků Sedla, Tribuna, Líchy, Pod lesem, Zahrádky ze dne 7. 12. 1998 (deponováno na Magistrátu města Brna – Odbor životního prostředí)

⁵³ <http://nahlizenidokn.cuzk.cz/VyberParcelu.aspx>, 20. 1. 2013

⁵⁴ Veřejná vyhláška o zřízení významného krajinného prvku Bosonožský lom ze dne 8. 1. 2000 (deponováno na Magistrátu města Brna – Odbor životního prostředí)

Aktuální stav

V okolí lomu i v suťových polích roste trnovník akát (*Robinia pseudacacia*), topol bílý (*Populus alba*), růže šípková (*Rosa canina*), bříza bělokorá (*Betula pendula*) a svída krvavá (*Swida sanguinea*). Lom je velmi dobrým útočištěm pro mnoho druhů hmyzu, plazy a drobné obratlovce.⁵⁵

Možná ohrožení

Hlavním ohrožením tohoto území je vytváření nelegálních skládek odpadů, zarostení náletovými dřevinami a částečné osidlování bezdomovci.

Návrh managementu

Opuštěné lomy jsou spojeny s likvidací přirozeného ekosystému, často i přírodě blízkému. Na druhé straně vznikají ekosystémy nové, které mohou zpestřit jinak fádní krajinu a které se stávají biotopem zajímavých a především biotopem nových společenstev. Z přírodovědeckého a krajinářského hlediska je ve většině případů ideální ponechání území samovolnému zarostení za předchozí úpravy - diverzifikace příkrých stěn a svahů. V praxi bohužel častým, někdy i jediným využitím zůstává skládka odpadů, toto ovšem neplatí pro VKP Bosonožský lom.

Navrhovaný management na tomto území spočívá v je udržování závory u vjezdu do lomu a vyřezávání vybraných náletových dřevin.

7.1.6 Zahrádky

Popis lokality

Lokalita leží 500 m severovýchodně od Bosonoh na okraji chatové kolonie. Jedná se o jihovýchodní svah v nadmořské výšce 305 – 328 m n. m., který leží na parcelních číslech 2777 a 2783 o celkové rozloze 0,22 ha.

Geologické podloží zde tvoří spraše a sprašové hlíny, místy s úlomky hornin, ojediněle váte pisky. Na menších územích se objevují jíly a prachové jíly.⁵⁶ Půdotvorný substrát je zde tvořen kombinací neutrálních intruziv a bazických metamorfit. Půdní

⁵⁵ Veřejná vyhláška o zřízení významného krajinného prvku Bosonožský lom ze dne 8. 1. 2000 (deponováno na Magistrátu města Brna – Odbor životního prostředí)

⁵⁶ PÁLENSKÝ, P.: *Geologická mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Český geologický ústav Praha, Praha, 1994

jednotka je většinou tvořena hnědozemí, v menší míře se zde objevují hnědé půdy a hnědá půda černozemní na písčích a štěrcích.⁵⁷

Aktuální stav

Základ zde tvoří travinobylinná a keřová společenstva. Kromě autochtonních dřevin např. brslen evropský (*Euonymus europaea*), brslen bradavičnatý (*Euonymus verrucosa*), řešetlák počistivý (*Rhamnus cathartica*), trnka obecná (*Prunus spinosa*), ptačí zob (*Ligustrum vulgare*) a růže šípková (*Rosa canina*), zde hojně rostou i dřeviny nepůvodní např. mišpule obecná (*Mespilus germania*), žanovec měchýřník (*Colutea arborescens*), hlošina úzkolistá (*Elaeagnus angustifolia*) nebo štědřenec alpský (*Laburnum alpinum*). Z ovocných dřevin slivoň švestka (*Prunus domestica*) a třešeň ptačí (*Prunus avium*).

V bylinném patře rostou především ladní a ruderalní společenstva, ve vyšších partiích lze nalézt i teplomilné druhy. Hlavními zástupci jsou šalvěj luční (*Salvia pratensis*), kozinec sladkolistý (*Astragalus glycyphyllos*), srpek obecný (*Falcaria vulgaris*), kostřava sivá (*Festuca pallens*), kostřava ovčí (*Festuca ovina*), pryskyřník prudký (*Ranunculus acris*), máčka ladní (*Eryngium campestre*), čistec přímý (*Stachys recta*), štírovník růžkatý (*Lotus corniculatus*) a krvavec toten (*Sanguisorba officinalis*).

Lokalita je chráněná především z důvodu výskytu xerothermních travinobylinných společenstev, výskytu významného keře třešně křovité (*Prunus fruticosa*). Keře jsou zde výhodným biotopem pro hnízdění ptáků. Lokalita také zabezpečuje funkci ekostabilizační z hlediska vývoje hmyzu.⁵⁸

Možná ohrožení

Hlavní ohrožení této lokality je možnost výstavby chat a využití plochy k zahrádkaření.

Ohrožení travních porostů spočívá jednak v narušení stanoviště (odvodnění, rekultivace, orba, přehnojování, chemické ošetřování porostů) a jednak v přerušení lidských zásahů, tedy opuštěním pravidelného hospodaření, které je k zachování travních porostů nezbytné.

Na těchto místech existuje ohrožení intenzifikace eutrofizace a ruderalizace, především z důvodu splachu živin z okolí. Existuje zde středně rychlá degradace

⁵⁷ TOMÁŠEK, M. a kol.: *Půdní mapa ČR*. mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Ústřední ústav geologický, Praha, 1990

⁵⁸ Veřejná vyhláška o zřízení významného krajinného prvku Bosonožský lom ze dne 8. 1. 2000 (deponováno na Magistrátu města Brna – Odbor životního prostředí)

tj. kvantitativní změny a nástup invazních druhů nastupuje v průběhu 5 – 15 let po skončení hospodaření (údržby).⁵⁹

Návrh managementu

Na lokalitě by mělo být zajištěno pravidelné pokosení trávy odbornou firmou. Xerothermní travinobylinná vegetace vyžaduje zpravidla jednorázové pokosení začátkem léta – před zahájením žní (koncem června a během první poloviny července) s následným odstraněním biomasy. Kosení na lokalitě je vhodné opticky rozdělit na poloviny či třetiny, na kterých bude prováděno v rozličných termínech. Jednou za 3 – 4 roky by bylo vhodné používaný cyklus kosení změnit a posunout jej např. na období srpen – září. Prováděná seč na lokalitě musí být mozaikovitého charakteru s ponecháním min. 15 % plochy nepokosené a u menších území i větší plochy. Část plochy by měla zůstat nepokosena i do dalšího roku např. z důvodu ochrany hmyzu. Tyto firmy disponují technickým vybavením, které je šetrné k přírodě, ale zároveň velmi účinné ve své činnosti. Vzniklý odpad by bylo možno odvézt do spalovny v městě Brně, druhou vhodnější a ekologičtější možností by bylo však tento odpad kompostovat a to nejčastěji v prostorách firmy provádějící management na spravovaném území případně v prostorách kompostárny. Tento materiál by bylo možné opětovně využít v rámci nových výsadeb v městě Brně.

V měsících vegetačního klidu by měly být provedeny úkony k odstranění náletových dřevin, kterým je zde především trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) a povzbuzení tak růstu významnějších rostlin. V případě uvolňovacích prací se naskýtá možnost likvidace náletových dřevin v období vegetace s použitím lokálních chemických prostředků k přírodě šetrných. Realizace těchto chemických prostředků se provádí např. zatíráním, které nejlépe funguje na konci vegetační sezóny (zpravidla září – říjen), tato činnost by měla být prováděna opakovaně s koncentrací glyfosátů v použitých přípravcích cca 30 %.

Na území by měla být z důvodu prevence vzniku černých skládek prováděna pravidelná kontrola pracovníky Magistrátu města Brna. Při objevení nedostatků by měla být sjednána náprava, tj. objednání firmy s oprávněním pro manipulaci s odpady a následná likvidace černé skládky.

⁵⁹ PETŘÍČEK, Václav. *Péče o chráněná území*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 1999, s. 161.

V současnosti je zde stavební uzávěra, provádí se pravidelná probírka keřů a uvolnění třešně křovité (*Prunus fruticosa*).

7.1.7 V háčkách

Popis lokality

Území leží 1 km západně od Kohoutovic na okraji katastru Bosonoh. Svah se nachází v nadmořské výšce 340 – 380 m a je jihozápadně orientován. Území se rozkládá na parcelních číslech 3078, 3079, 3080, 3081, 3082, 3083, 3084, 3085, 3086, 3087, 3088, 3089, 3090, 3091, 3092, 3093, 3094/1, 3094/2, 3095, 3096, 3097, 3098, 3099, 3101, 3102, 3103, 3104, 3105, 3106, 3107, 3108, 3109, 3110 a 3111 o celkové rozloze 10,2 ha. Celé území mají ve správě Lesy města Brna, a. s.

Geologické podloží zde tvoří amfibolit a metabazit⁶⁰. Půdní substrát tvoří bazická metamorfika a půdní jednotkou jsou hnědé půdy silně kyselé.⁶¹

Aktuální stav

V západní části oblasti je zastoupeno travinobylinné a keřové patro. Z keřů zde roste jeřáb břek (*Sorbus torminalis*), čilimník černající (*Cytisus nigricans*), vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*), okrotice bílá (*Cephalanthera damasonium*).

Z bylin nalézáme máčku ladní (*Eryngium campestre*), pryskyřník prudký (*Ranunculus acris*), plicník lékařský (*Pulmonaria officinalis*), vítod větší (*Polygala major*), kozinec sladkolistý (*Astragalus glycyphyllos*), kakost krvavý (*Geranium sanguineum*), kostřavu luční (*Festuca pratensis*) a devaterník (*Helianthemum*).

V jihovýchodní části oblasti nalézáme doubravu s výskytem modřínu opadavého (*Larix decidua*), borovicí lesní (*Pinus sylvestris*), jeřábem břekem (*Sorbus torminalis*), babykou obecnou (*Acer campestre*) a břízou bělokorou (*Betula pendula*). Místy se vyskytuje také trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*), topol osika (*Populus tremula*). V severozápadní části roste především lípa srdčitá (*Tilia cordata*), javor mléč (*Acer platanoides*), habr obecný (*Carpinus betulus*) a buk lesní (*Fagus sylvatica*).

Bylinné patro je velmi bohaté, roste zde mařinka vonná (*Galium odoratum*), konvalinka vonná (*Convallaria majalis*), jaterník podléšťka (*Hepatica nobilis*), kokořík

⁶⁰ PÁLENSKÝ, P.: *Geologická mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Český geologický ústav Praha, Praha, 1994

⁶¹ TOMÁŠEK, M. a kol.: *Půdní mapa ČR*, mapa 1 : 50 000, list 24 – 34 Ivančice, Ústřední ústav geologický, Praha, 1990

vonný (*Polygonatum odoratum*), prvosenka jarní (*Primula veris*), medovník meduňkolistý (*Melittis melissophyllum*), vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*), tolita lékařská (*Vincetoxicum hirundinaria*), kostival hlíznatý (*Symphytum tuberosum*), krvavec toten (*Sanguisorba officinalis*), lipnice hajní (*Poa nemoralis*), ostřice chlupatá (*Carex pilosa*), hrachor jarní (*Lathyrus vernus*), náholník plamatý (*Trommsdorffia maculata*), orsej jarní (*Ficaria verna*) a hlístník hnízdák (*Neottia nidus-avis*).

Lokalita je významná díky přirozené dřevinné skladbě s bylinným patrem typickým pro teplomilné doubravy s výskytem chráněných druhů bylin medovníku meduňkolistého (*Melittis melissophyllum*), vemeníku dvoulistého (*Platanthera bifolia*), hlístníku hnízdáku (*Neottia nidus-avis*) a třešně křovité (*Prunus fruticosa*).⁶²

Možná ohrožení

Změna druhové skladby při obnově lesa.

Návrh managementu

Porosty udržovat současnou výběrovou těžbou. Trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) odstranit, popřípadě provádět jeho kontrolu, aby tak bylo zabráněno jeho šíření. Probírka dřevin a redukce křovin ve prospěch volných ploch pro podporu cenných světlomilných a teplomilných společenstev.

Hlavním cílem managementu na této lokalitě je v současnosti postupná obnova lesa, zachovat druhové složení dřevin a potlačit trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*).

7.2 Neregistrované významné krajinné prvky

7.2.1 Hradisko

Popis lokality

Jedná se o výrazný kopec s teplomilnou doubravou v blízkosti asi 1,5 km od Bosonoh. Lokalita je ve výšce 333 m n. m v katastrálním území Brno-Bosonohy. Jsou zde výchozy skalek na svazích a skalkami na úpatí. Na toto území nevede žádná turistická cesta. Je dobře dostupný z Bosonoh. Na lokalitu se lze dostat po ní cestou, která vede zahrádkářskou kolonií, v některých místech s pěkným výhledem. Jižně, přímo pod kopcem, pramení říčka Leskava, která dále teče jihovýchodním směrem.

⁶² Veřejná vyhláška o zřízení významného krajinného prvku Bosonožský lom ze dne 8. 1. 2000 (deponováno na Magistrátu města Brna – Odbor životního prostředí)

Na vrcholu kopce je možno vidět několik prohlubní, které mohou být pozůstatkem amatérského nebo profesionálního archeologického průzkumu. Archeologické výzkumy zařadily osídlení na tomto kopci do pozdní doby kamenné, což je období kdy se na našem území objevila první hradiska ve vyvýšených polohách. Tato doba končí 2200 let př. n. l. Středověké využití místa, které by mohlo souviset s vydělením horní části příkopem a valem, není potvrzeno. První nálezy se datují k roku 1882 a učinil je F. Koudelka. Nalezenou keramiku zařadil do doby halštatské. V roce 1951 zde provedli výzkum J. Neústupný a J. Mikulášek. Celkem položili 9 sond po celém areálu hradiště a nález řadili k jevišovické kultuře z pozdní doby kamenné. Úspěšnější byli v roce 1969 E. Kazdová a J. Valentová, které našly keramiku a měděné předměty z doby jevišovické kultury, ale část nálezů spadala i do období horákovské kultury z doby halštatské.⁶³

V době kamenné zde stálo hradiště, dodnes je možné nalézt zřetelné příkopy a val. Hradiště zaujalo v podstatě celý vrchol kopce. Má přibližně trojúhelníkový tvar, se zaoblenými rohy, o nejdelších osách přibližně 120 a 190 m. Celková plocha je asi 1,4 ha (viz obrázek č. 46).⁶⁴

Hradiště bylo rozděleno na dvě části, respektive jeho severní část byla oddělena na jihu dosud dobře zřetelným příkopem a valem. Tato oddělená část ostatní plochu hradiště výrazně převyšovala. Měla rozměry asi 100 x 20–40 m. Příkop byl v čele asi 15 m široký, na obou bočních stranách se pak vytrácí ve svahu. Je pravděpodobné, že na západní straně pokračoval minimálně ještě 40 m dál, až k hraně hradiště. Nasvědčuje tomu jednak široký terénní stupeň, ve který příkop po tomto přechází a jednak konfigurace terénu. Na povrchu této vydělené plochy je v jižní, čelní části, patrná prohlubeň, přibližně čtvercového tvaru, o rozměrech asi 4 x 4 m. Je asi 50 – 100 cm hluboká a snad je pozůstatkem nějakého objektu.

Oproti okolnímu terénu bylo velice dobře chráněno téměř na všech stranách. Na severní a severozápadní straně bylo převýšení oproti údolí téměř 40 m a svah je zde výrazně strmý. Jižní, západní a východní strana sice již tak strmá není, převýšení směrem k jihu klesá, přesto i zde příroda vytvořila naprosto dostačující ochranu. Jedinou přístupnější stranou tak byla jihovýchodní, kde je dosud dobře patrný výrazný terénní schod, o výšce okolo 2 m, dlouhý téměř 50 m. Z této strany bylo hradiště nejspíš

⁶³ <http://www.turistika.cz/mista/hradiste-u-bosonoh>, 17. 3. 2013

⁶⁴ <http://www.hrady.cz/index.php?OID=6111>, 18. 3. 2013

také přístupné, nějaké výrazné stopy po vstupu však patrné nejsou, snad přímo uprostřed jižní strany, kde se terén lomí dvěma výraznými terénními vlnami. Náznaky terénních hran po opevnění jsou patrné i na jihozápadním a západním obvodu. Zdá se, že na nejpřístupnější jihovýchodní straně tak nebyl příkop a snad ani val, ale pouze byl terén schodovitě upraven a tím převýšen, jistě zde stálo i dřevěné ohrazení. Val však, pokud nebyl nějak výrazný, mohl již setřít čas (viz obrázek č. 47).⁶⁵

Aktuální stav

Ve stromovém patře dominuje dub zimní (*Quercus petraea*). Dále zde můžeme nalézt olši lepkavou (*Alnus glutinosa*), břízu bělokorou (*Betula pendula*), ořešák královský (*Juglans regia*), smrk ztepilý (*Picea abies*), borovici lesní (*Pinus sylvestris*), trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*), jeřáb břek (*Sorbus torminalis*).

Keřové patro je zde bohaté, hojně zde roste javor babyka (*Acer campestre*), javor mléč (*Acer platanoides*), javor klen (*Acer pseudoplatanus*), bez černý (*Sambucus nigra*), bez chebdí (*Sambucus ebulus*), růži šípkovou (*Rosa canina*), ostružiník maliník (*Rubus idaeus*), srstku angrešt (*Ribes uva-crispa*).

Z bylin se zde nachází plicník tmavý (*Pulmonaria obscura*), barvínek menší (*Vinca minor*), starček Fuchsův (*Senecio ovatus*), třezalka tečkovaná (*Hypericum perforatum*), kaprad' osténkatá (*Dryopteris carthusiana*), pitulník postříbřený (*Galeobdolon argentatum*) atd.

Možná ohrožení

Hlavním ohrožením tohoto území je vytváření nelegálních skládek odpadů, zarostení náletovými dřevinami a následná změna druhové skladby lesa.

Návrh managementu

Porosty udržovat současnou výběrovou těžbou. Trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) odstranit, popřípadě provádět jeho kontrolu, aby tak bylo zabráněno jeho šíření. Probírka dřevin a redukce křovin ve prospěch volných ploch pro podporu cenných světlomilných a teplomilných společenstev.

⁶⁵ <http://www.hrady.cz/index.php?OID=6111>, 18. 3. 2013

8 POZEMKOVÉ ÚPRAVY

Pozemkové úpravy jsou právním institutem, jehož význam v mnohém výrazně předčí povědomost obyvatel o jeho existenci. V rozporu s rozšířeným názorem pozemkové úpravy neřeší pouze nápravu majetkových vztahů pokřivených snahou kolektivizovat zemědělství, kterou naše země prošla ve druhé polovině dvacátého století, ale zajišťují celou řadu primárních i sekundárních cílů, které jsou více či méně podstatné pro celou naši společnost.

Pozemkovými úpravami (dále jen PÚ) se ve veřejném zájmu prostorově a funkčně uspořádávají pozemky, scelují se nebo dělí a zabezpečuje se jimi přístupnost a využití pozemků a vyrovnání jejich hranic tak, aby se vytvořily podmínky pro racionální hospodaření vlastníků půdy. V těchto souvislostech původní pozemky zanikají a zároveň se vytvářejí pozemky nové, k nimž se uspořádávají vlastnická práva a s nimi související věcná břemena v rozsahu rozhodnutí podle § 11 odst. 8. Současně se jimi zajišťují podmínky pro zlepšení kvality života ve venkovských oblastech včetně napomáhání diverzifikace hospodářské činnosti a zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství, zlepšení životního prostředí, ochranu a zúrodnění půdního fondu, vodní hospodářství zejména v oblasti snižování nepříznivých účinků povodní a řešení odtokových poměrů v krajině a zvýšení ekologické stability krajiny. Výsledky PÚ slouží pro obnovu katastrálního operátu a jako neopomenutelný podklad pro územní plánování.⁶⁶

Význam PÚ pro vlastníky pozemků:

- upřesnění vlastnictví pozemků co do výměry i polohy
- dle možnosti scelení pozemků, případně i jejich vytyčení v terénu
- úprava tvaru pozemků
- možnost rozdělení spoluvlastnictví
- zpřístupnění pozemků vytvořením sítě polních cest
- zvýšení tržní ceny pozemků
- možnost zahájení užívání svých pozemků (před pozemkovou úpravou nepřístupných)
- ukončení zatímního užívání cizích pozemků

⁶⁶ Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů.

- uzavření nových nájemních smluv na již zcela přesnou výměru jednotlivých parcel
- prolustrování pozemků ve správě Pozemkového fondu a tím možnost urychlení jejich prodeje
- lepší využití pozemků (mimo jiné v uznaných vinařských tratích k výsadbě vinic)

Předmětem PÚ jsou všechny pozemky v určitém území bez ohledu na dosavadní způsob využívání a existující vlastnické a užívací vztahy k nim. Je-li to k dosažení cílů pozemkových úprav vhodné, lze do obvodu pozemkových úprav zahrnout rovněž pozemky v navazující části sousedícího katastrálního území. Podstatné je, že mnohé pozemky lze do obvodu pozemkových úprav zahrnout jen se souhlasem jejich vlastníka, popř. i příslušného správního úřadu. Tyto pozemky se pak pro účely pozemkových úprav v případě jejich směn oceňují podle druhu původních pozemků příp. dle druhu nejbližšího zemědělského pozemku, s tím, že nesměňované pozemky není třeba oceňovat. Uvedené charakteristice odpovídá následující výčet pozemků:

- pozemky určené pro těžbu vyhrazených nerostů na základě stanoveného dobývacího prostoru
- pozemky určené pro obranu státu
- pozemky zastavěné stavbou ve vlastnictví státu
- pozemky vodních toků
- pozemky chráněné podle zvláštních předpisů (např. zákon o státní památkové péči či ochraně přírody a krajiny)
- pozemky zastavěné stavbou, která není ve vlastnictví státu
- pozemek funkčně související se stavbou včetně přístupové cesty
- oplocené pozemky, zejména zahrady
- pozemky v současně zastavěném území obce
- pozemky v zastavitelném území obce
- pozemky, na nichž se nacházejí hřbitovy

Odděleně se od ostatní půdy ve vlastnictví státu vedou a řeší pozemky ve státním vlastnictví, které jsou ve správě Pozemkového fondu ČR a jejichž původním vlastníkem byly církve, náboženské řády a kongregace. Do obvodu pozemkových úprav být zahrnuty mohou a je s nimi v tom smyslu nakládáno, nicméně nemohou být použity pro společná zařízení.

Formy PÚ jsou:

- jednoduché PÚ – sleduje se jimi možnost urychleného vytvoření ucelených hospodářských jednotek a vyčlenění pozemků pro soukromé hospodaření na půdě v případech, kdy se pro ně rozhodne jeden nebo menší počet vlastníků půdy v příslušném katastrálním území, jejich výměra je menší než polovina výměry zemědělské půdy řešeného katastrálního území.
- komplexní PÚ – sleduje komplexní prostorové a funkční uspořádání pozemků a vlastnických práv k nim a v souvislosti s tím řešení vodohospodářských a dopravních poměrů, opatření na ochranu a tvorbu životního prostředí. Zabezpečuje se jimi protierozní ochrana, systémy ekologické stability krajiny, provázanost území atd.

8.1 Řízení o pozemkových úpravách

Pozemkový úřad posuzuje podané požadavky na zahájení pozemkových úprav. K těmto požadavkům se vyjádří v písemném sdělení do 30 dnů. Shledá-li důvody, naléhavost a účelnost provedení pozemkových úprav za opodstatněné, zahájí řízení o pozemkových úpravách. Pozemkový úřad může v odůvodněných případech zahájit řízení i bez podaných požadavků.

Řízení o pozemkových úpravách se považuje vždy za řízení zahájené z podnětu pozemkového úřadu.

Pozemkový úřad zahájí řízení o pozemkových úpravách vždy, pokud se pro to vysloví vlastníci pozemků nadpoloviční výměry zemědělské půdy v dotčeném katastrálním území.

Zahájení řízení o pozemkových úpravách oznámí pozemkový úřad veřejnou vyhláškou.

Oznámení o zahájení pozemkových úprav podle odstavce 4 se vyvěsí po dobu 15 dnů na úřední desce pozemkového úřadu a obcí, v jejichž územních obvodech jsou pozemky zahrnuté do pozemkových úprav. Poslední den této lhůty je dnem zahájení pozemkových úprav.

Pozemkový úřad písemně vyrozumí o zahájení řízení též příslušný katastrální úřad, orgán územního plánování, stavební úřad, orgán ochrany zemědělského půdního fondu, orgán ochrany přírody, vodohospodářský orgán a orgán státní správy lesů. Dotýká-li se řízení o pozemkových úpravách zájmů chráněných předpisy o obraně a bezpečnosti

státu, o péči o zdraví lidu a jiných zájmů chráněných zvláštními právními předpisy, pozemkový úřad vyrozumí i další dotčené správní úřady. Tyto úřady stanoví do 30 dnů po obdržení vyrozumění podmínky k ochraně zájmů podle zvláštních právních předpisů.

Na řízení o pozemkových úpravách a rozhodování v něm se nevztahují lhůty pro rozhodování podle správního řádu.

Pozemkový úřad zastaví řízení, jestliže se v průběhu pozemkových úprav vyskytly takové překážky, pro které nelze v řízení pokračovat.

Osoby písemně pověřené pozemkovým úřadem mohou po předchozím oznámení na úřední desce příslušné obce vstupovat a vjíždět na pozemky ve stanovené době a vykonávat činnosti vyplývající z tohoto zákona v rozsahu nezbytně nutném, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak.

Vznikla-li vlastníkovu nebo oprávněnému uživateli pozemku újma na jejich majetku v důsledku výkonu činnosti pro pozemkové úpravy, mají právo na náhradu této majetkové újmy v penězích. Právo na náhradu majetkové újmy musí být uplatněno, jde-li o porosty, nejpozději do 30 dnů ode dne jejího vzniku, v ostatních případech do 1 roku ode dne jejího vzniku, jinak právo zaniká.⁶⁷

Účastníky řízení o pozemkových úpravách jsou:

- vlastníci pozemků, které jsou dotčeny řešením v pozemkových úpravách podle § 2 a fyzické a právnické osoby, jejichž vlastnická nebo jiná věcná práva k pozemkům mohou být řešením pozemkových úprav přímo dotčena; za takové osoby se nepovažují vlastníci, pro jejichž pozemky se v pozemkových úpravách pouze obnovuje soubor geodetických informací,
- stavebník, je-li provedení pozemkových úprav vyvoláno v důsledku stavební činnosti,
- obce, v jejichž územním obvodu jsou pozemky zahrnuté do obvodu pozemkových úprav; účastníky mohou být i obce, s jejichž územním obvodem sousedí pozemky zahrnuté do obvodu pozemkových úprav, pokud do 30 dnů od výzvy příslušného pozemkového úřadu přistoupí jako účastníci k řízení o pozemkových úpravách.

Vlastníci si určí sbor zástupců (má 5 - 15 členů, kteří se volí na úvodním jednání) dalším nevoleným členem je vedoucí okresního pozemkového úřadu a zástupce obce.

⁶⁷ Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů.

Postup při řízení PÚ:

1. Zahájení řízení
2. Úvodní jednání
3. Soupis a ocenění nároků vlastníků
4. Řešení duplicitního zápisu vlastnictví k pozemkům
5. Návrh PÚ
6. Přiměřenost kvality, výměry a vzdálenosti původních a navrhovaných pozemků
7. Rozhodnutí o PÚ
8. Provádění PÚ
9. Upřesnění a rekonstrukce přidělů v rámci PÚ
10. PÚ v územích s nedokončeným scelovacím řízením
11. Zatímní bezúplatné užívání a časově omezený nájem
12. Náklady na PÚ

8.2 Pozemkové úpravy ve vztahu k významným krajinným prvkům

Pozemkové úpravy jsou svým účelem institutem velmi podobným územnímu plánování. Oba tyto instituty spojuje snaha racionálně uspořádat území. V rámci pozemkových úprav se k hlediskům urbanistickým, kulturním a hlediskům ochrany životního prostředí, přidružuje i hledisko úpravy vztahů majetkových.

Členské státy EU, kde to považují za nezbytné, usilují o to, aby při územním plánování a ve svých strategiích územního rozvoje, a zejména s ohledem na zlepšení ekologické soudržnosti sítě Natura 2000 podpořily péči o krajinné prvky, které mají rozhodující význam pro volně žijící živočichy a planě rostoucí rostliny.

Takové prvky jsou ty, které s ohledem na svou lineární a nepřetržitou strukturu (jako např. řeky a jejich břehy nebo tradiční způsoby vyznačování okrajů polí) nebo na svoji funkci „nášlapných kamenů“ neboli spojovacích ostrůvků (jako např. rybníky nebo malé remízky) mají zásadní význam pro migraci, šíření a výměnu genetické informace volně žijících druhů.⁶⁸

Než je možné přistoupit k návrhu nového umístění pozemků, je nutné na základě důkladných terénních průzkumů (které provádí projektant), shromáždění všech dostupných podkladů charakterizujících řešené území, vyjádření dotčených orgánů a organizací, posouzení ekologické stability, vyhodnocení erozní ohroženosti a vodního režimu krajiny, vypracovat návrh plánu společných zařízení (dále jen PSZ) a projednat jej jak se sborem zástupců, zvoleným na úvodním jednání z řad vlastníků,

⁶⁸ ROTH, Petr. *Legislativa Evropských společenství v oblasti územní a druhové ochrany přírody: (směrnice 79/409/EHS, směrnice 92/43/EHS, rozhodnutí 97/266/ES)*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2003, s. 66, ISBN 80-7212-222-3.

tak se zastupiteli obce a konečně na veřejném zasedání obecního zastupitelstva. PSZ obsahuje především návrh nové cestní sítě, protierozní a vodohospodářská opatření spolu s návrhem prvků územního systému ekologické stability (dále jen ÚSES).

V rámci PSZ je možné provést změnu druhu pozemku v těch případech, kdy je to potřebné nebo vhodné s ohledem na stávající či budoucí územní ochranu přírody a krajiny. Jedná se především o zvláště chráněná území a evropsky významné lokality, ale může se to týkat i ptačích oblastí nebo právě i VKP. Zájem dotčených orgánů ochrany přírody na změně druhu pozemku se přitom může týkat i okolí výše uvedených institutů územní ochrany (např. ochranného pásma zvláště chráněného území).

Výše uvedené opatření může navíc souviset i se změnou vedení hranic pozemku, kdy se požadavek na změnu druhu pozemku může týkat pouze vymezené části pozemku, kde je to z pohledu ochrany přírody a krajiny skutečně významné. V této souvislosti je tak možné zajistit i to, aby se hranice ptačích oblastí, evropsky významných lokalit, zvláště chráněných území (včetně třeba i jejich ochranných pásem) a případně i významných krajinných prvků) v těchto případech sjednotily s hranicemi pozemků, resp. parcel.⁶⁹

Pro společná zařízení se použijí přednostně pozemky ve vlastnictví státu. Pokud není v obvodu pozemkové úpravy státní půda, je použita půda z vlastnictví obce, a není-li dostatečné množství půdy státní a z vlastnictví obce, je půda poměrně brána od ostatních vlastníků. Použití půdy od ostatních vlastníků na PSZ se promítne do tvorby nároků vlastníků, kdy kromě opravného koeficientu se provádí další oprava o poměrnou část výměry potřebné na vymezenou kostru společných zařízení.

Několik důvodů, proč by měly prvky ÚSES být primárně prosazovány v rámci pozemkových úprav:

- územní plán je mimo zastavěná území zpracováván v takovém měřítku a nad mapovým podkladem, že není možné provést rozlišení prvků na jednotlivé vlastnické parcely a tedy ani přesná identifikace dotčených vlastníků pozemků,
- návrh územního plánu tudíž není projednán s vlastníky pozemků,
- územní plán nedisponuje možnostmi kompenzace záboru dotčených pozemků,

⁶⁹ KNOTEK, J. Ochrana přírody v plánu společných zařízení. In *Konference krajinné inženýrství 2008*. Česká společnost krajinných inženýrů, 2008, s. 306 - 310. ISBN 978-80-903258-7-6.

- KPÚ nabízí polyfunkčnost řešení, kdy prvek ÚSES se současně stává např. prvkem protierozní ochrany území, prvkem protipovodňové ochrany, izolační zelení, doprovodnou vegetací polní cesty apod.,
- proces KPÚ je sice pomalejší, ale zato procedurálně správným postupem, v rámci něhož lze vybrané části krajiny registrovat jako VKP, či ošetřit institutem věcného břemene.

Podkladem pro rozpracování problematiky ÚSES v rámci KPÚ je plán ÚSES schválený územním plánem nebo projednaný generel ÚSES. Výsledky pozemkových úprav jsou nezbytným a po schválení závazným podkladem pro územní plánování.^{70 71}

⁷⁰ <http://www.utok.cz/node/242>, 18. 3. 2013

⁷¹ KYSELKA, Igor. *Koordinace územních plánů a pozemkových úprav: metodický návod*. Vyd. 1. Brno: ÚÚR, 2011, 61 s. ISBN 978-80-87361-07-8, dostupné i na: http://eagri.cz/public/web/file/81162/KoordinaceUP_310510.pdf.

9 DISKUZE

Průzkum, který jsem realizoval, se zaměřil na veškeré registrované VKP nacházející se na katastrálním území Brno-Bosonohy. Ve výsledcích práce a především v navrhovaných managementových zásadách jsou některé části totožné. Důvodem je to, že charakter některých VKP je velice podobný.

Při navrhování nových VKP se setkáváme s řadou problémů, které určitým způsobem brání jejich registraci. Na sledovaném území městské části Brno-Bosonohy jsou to podle mě především problémy se sesuvy půdy, tedy půdní erozi na svažitých svazích, ale také poměrně silné zastoupení zemědělské činnosti nebo-li střet způsobů užívání a obhospodařování orné půdy a chráněných částí přírody. Katastrální území městské části Brno-Bosonohy není příliš velké a v současné době je již velmi pečlivě zmapováno. Na tomto katastrálním území lze nalézt VKP určené jak ze zákona, tak i registrované, dále také PR, památné stromy a mnoho dalších chráněných částí přírody. Vzhledem k podrobnému zmapování celého území lze dnes jen velmi obtížně na zbylých pozemcích nalézt území, které by splnilo podmínky pro registraci nového VKP.

U VKP V háčkách bych doporučil změnu statusu ochrany a to ze současného VKP na přírodní památku (dále jen PP). Dle zákona o ochraně přírody je „*PP přírodním útvarem menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk, může orgán ochrany přírody vyhlásit za národní přírodní památku*“. Současně zákon o ochraně přírody stanoví také její bližší ochranné podmínky.⁷²

Změna nebo poškozování přírodní památky nebo její hospodářské využívání vedoucí k jejímu poškození jsou zakázány.

Návrh změny statusu chráněného území vyplývá také ze skutečnosti, že lokalita je významná díky přirozené dřevinné skladbě s bylinným patrem typickým pro teplomilné doubravy s výskytem chráněných druhů bylin medovníku meduňkolistého (*Melittis melissophyllum*), vemeníku dvoulistého (*Platanthera bifolia*), hlístníku hnízdáku (*Neottia nidus-avis*) a třešně křovité (*Prunus fruticosa*)

⁷² MIKO, L. -- BOROVIČKOVÁ, H. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2, vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. s. 176 - 177

Návrh na vyhlášení za PP prosazoval již pan Josef Martiško a tento jeho návrh změny je také uveden v současném evidenčním listě VKP V háčkách v části Zásady péče. Dle informací získaných z Magistrátu města Brna se však prozatím nepočítá s navrhovanou změnou statusu.

Kromě výše uvedených návrhů bych na zájmových lokalitách doporučil doplnění o informační tabule se zákresem mapy VKP. Pouze jediná lokalita ze všech zkoumaných lokalit v této práci měla jasně definovány hranice a u vstupu na území byla umístěna informační tabule. Přestože vím, že doplnění o tyto navrhované prvky by muselo být prováděno dle rozhodnutí individuálně na všech lokalitách, protože v některých případech je lepší pro ochranění výskytu vzácných druhů rostlin a živočichů na tyto jevy neupozorňovat. Na druhou stranu se mi zdá zcela bezpředmětné mít území pouze vyznačeno na mapě bez možnosti jej najít v reálu.

K přílohám práce byly zařazeny stávající evidenční listy, nově vytvořené evidenční listy a fotodokumentace všech studovaných VKP.

Jako problematické vnímám zavedení nebo „vymáhání“ péče o předmětné lokality. Přestože jsou i dnes tato území velmi cenná pro svou stabilitu, estetičnost a podporu typického vzhledu okolí, dochází i nadále k jejich poškozování souborem drobných lidských negativních zásahů a vlastním samovolným vývojem - sukcesí.

10 ZÁVĚR

Ochrana území prostřednictvím registrovaných VKP je zajímavým objektem studia, protože nám v některých případech umožňuje shlédnout rozdíly mezi teorií a praxí.

Výše uvedená ochrana území vychází ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, který je dodnes hlavním pilířem ochrannářských myšlenek a snah. Zákon o ochraně přírody definoval pojem VKP, nastavil podmínky pro registraci VKP a zajistil po právní stránce těmto významným lokalitám také dostatečnou úroveň ochrany, která trvá dodnes.

Cílem této diplomové práce bylo popsat a zhodnotit aktuální stav vybraných VKP. V katastrálním území Brno-Bosonohy bylo sledováno celkem 7 významných krajinných prvků, a to v kategorii lesní a nelesní, které byly registrovány v letech 1998 a 2000.

Největší plochu zaujímá VKP V háčkách (10,2 ha), který se nachází na parcelních číslech 3078 – 3111 a tvoří tak část VKP ze zákona. Nejmenší rozlohu má VKP Sedla (0,04 ha).

Nejzajímavější lokalita je z mého pohledu VKP Bosonožský lom o rozloze 0,8 ha, kde díky těžbě, která zde v minulosti probíhala, byly odkryty hornblendity (typické až několik centimetrů velkými tabulkami amfibolů), metagabra a serpentinity. Horninami pronikají žíly aplitů a pegmatitů. Za zmínku také stojí VKP V háčkách, který díky své přirozené dřevinné skladbě s bylinným patrem typickým pro teplomilné doubravy s výskytem chráněných druhů bylin medovníku meduňkolistého (*Melittis melissophyllum*), vemeníku dvoulistého (*Platanthera bifolia*), hlístníku hnízdáku (*Neottia nidus-avis*) a třešně křovité (*Prunus fruticosa*) doporučuji na změnu statusu ochrany ze současného VKP V háčkách na PP se stejným názvem.

Ve zbylých případech řešených VKP se jedná především o lokality se zastoupením travinobylinného a keřového patra, ve většině případů s výskytem ještěrky obecné (*Lacerta agilis*) a užovky hladké (*Coronella austriaca*). Lokality jsou také výborným biotopem pro hnízdění ptáků a zabezpečují ekostabilizační funkci z hlediska vývoje hmyzu.

Závěrem bych chtěl zdůraznit, že prakticky každá ze zkoumaných lokalit lesního i nelesního charakteru se dnes potýká ve vztahu k zájmům ochrany přírody s nemalými problémy např. nedostatek financí, nelegální skládky, volně přístupné lokality, tzn. zvýšení ohroženosti chráněných druhů rostlin a živočichů. Jedinou možností

je systematická a soustavná péče o tato místa, aby došlo k jejich stabilizaci a zachování pro budoucnost. Jedině tyto aktivity zajistí další přežívání celé řady chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů na těchto územích.